

SZAKDOLGOZAT

Kőhegyi Ákos

Gödöllő

2024.

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Szent István Campus

Gazdálkodási és menedzsment alapképzési szak

**PÉNZÜGYI KULTÚRA KUTATÁS:
MEGTAKARÍTÁSI SZOKÁSOK VIZSGÁLATA
FIATAL EGYETEMISTÁK KÖRÉBEN**

Belső konzulens: Dr. Szabó Katalin
egyetemi docens

Készítette: Kőhegyi Ákos
NEPTUN kód: FT9CL7
Nappali tagozat

Intézet/Tanszék: Agrár- és
Élelmiszergazdasági
Intézet, Agrármenedzsment
és Vezetéstudományi
Tanszék

Gödöllő

2024

Tartalomjegyzék

Bevezetés	2
1. Szakirodalmi áttekintés.....	4
1.1. Pénzügyi tudatosság és pénzügyi kultúra	4
1.2. Pénzügyi tudatosságot fejlesztő kezdeményezések Magyarországon.....	5
1.3. Nyitottság és befolyásoló tényezők	6
1.4. A lakossági megtakarítások vizsgálata	9
1.4.1. A megtakarítás fogalma	9
1.4.2. Megtakarítási ráta a magyar háztartásokban.....	11
1.4.3. Pénzügyi egyensúly és megtakarítások	13
1.5. A megtakarítási típusok és a tartalékképzés kihívásai	14
1.5.1. Eszközre irányuló tartalékképzés nehézségei – ingatlanpiaci példa	16
1.5.2. A tartalékképzés nehézségeit befolyásoló mutatók.....	18
1.5.3. Anyagi biztonság megteremtése, nyugdíj probléma	21
2. Saját kutatás	26
2.1. Kutatási célok bemutatása.....	26
2.2. Hipotézisek.....	26
2.3. A kutatás körülményeinek bemutatása.....	27
2.4. A vizsgálati minta bemutatása	29
3. Eredmények	32
4. Következtetések, javaslatok.....	41
4.1 Hipotézisértékelés	41
4.2. Konklúzió, fejlesztő javaslatok	42
4. Összefoglalás	44
IRODALOMJEGYZÉK.....	45
MELLÉKLETEK	49
NYILATKOZATOK.....	59

Bevezetés

Szakedolgozatom témájaként a pénzügyi kultúra vizsgálatát tűztem ki célul. Érdeklődésem középpontjában az áll, hogy a felsőoktatásban tanulóknak jelenleg milyen megtakarítási szokásai vannak, milyen szemlélet jellemzi gondolkodásukat a hosszútávú pénzügyi döntéseiket, egyáltalán rendelkeznek-e bármilyen tartalékképzésre irányuló megtakarítással. A téma jelentőségét az adja, hogy az utóbbi néhány évben több alkalommal is megtapasztalhattuk, hogy a világ egyik pillanatról a másikra teljesen megváltozhat, új helyzeteket teremt. Gondolok itt a 2020-as világválságra, vagy említhetném akár a 2022 év elején kirobbanó háborús konfliktust a szomszédos országban. A kialakuló válságok következtében munkahelyek szűnnek meg, vállalkozások mennek csődbe, csökkenhet az életszínvonal, akár a felére. Ezért is vagyok azon a véleményen, hogy a mai világban elengedhetetlen egy olyan életet élni, ahol az emberek tudatosan félretesznek, hiszen technológiai fejlettség ide vagy oda, nem lehet tudni, mit hoz a holnap, akár pénzügyi vagy fizikális egészség szempontjából. Manapság nagyon kockázatos már úgy élni, hogy a hó elején befolyó összeget hónap végére felélik az emberek. Véleményem szerint az elsődleges szem előtt tartandó cél, hogy az elköltött pénz mindenképpen kevesebb legyen annál, mint amit megkeresünk az adott hónapban. Rögtön ebből adódik a kérdés, hogy az el nem költött jövedelem részét vajon hol tartják a magyar felsőoktatásban tanuló hallgatók. Fontos kérdés feltárni, hogy milyen motivációk húzódnak meg megtakarításaik mögött.

A szakirodalmi feldolgozásban bemutatom a témához kapcsolódó legfontosabb fogalmi meghatározásokat, azok főbb jellemzőit. Kitérek arra, hogy közgazdasági értelemben mit jelent a megtakarítás, milyen formái vannak, mik a megtakarítások meglétének húzó és gátlóerői. A dolgozatom elején bemutatom a pénzügyi kultúra összetevőit, körbejáróm a pénzügyi tudatosság kérdéseit, ismertetem, hogy Magyarországon milyen kezdeményezések indultak el ezen a területen. A pénzügyi kultúra és tudatosság felmérése és nyomon követése nemcsak az egyén, hanem egész társadalom szintjén is kiemelt jelentőségű téma, hiszen ezek a kérdések szorosan összefüggenek a gazdasági stabilitással és az egyéni vagy családi jóléttel.

A szakdolgozatom második felében saját kutatást végzek, kérdőíves módszertan alkalmazásával. A kutatás célcsoportja a felsőoktatásban tanuló hallgatók, a közösségi médián keresztül arra kértem őket, hogy egy rövid, 5-6 perces időt igénylő kérdőívet töltsenek ki. A módszertan kiválasztása és alkalmazása segített abban, hogy megbízható adatokhoz jussak a kutatásomhoz, és hogy pontosabb képet kapjak a vizsgált témáról a hallgatók szemszögéből. A

szakirodalmi feldolgozás és az alapvető kutatási kérdéseimből kiindulva a következő hipotéziseket fogalmaztam meg:

H1: Az első hipotézisem kiindulópontjaként azt feltételeztem, hogy az egyetemisták nem terveznek hosszú távra, és inkább a jelenbeli szükségleteikre összpontosítanak.

H2: Második hipotézisként azt feltételeztem, hogy az egyetemisták nehezen fogadják el a külső pénzügyi tanácsadás segítségét, és inkább elzárkóznak az ismeretlen emberektől vagy forrásoktól.

H3: Harmadik hipotézisként azt vizsgáltam, hogy az egyetemisták nem mindig naprakészek a mai pénzügyi világban, és gyakran hiányzik belőlük az alapvető információ, ami gátolja őket a takarékoskodásban.

H4: A negyedik hipotézisem arra épült, hogy az elmúlt évek gazdasági válságai pozitív hatást gyakoroltak a mai egyetemistákra, és tudatosabbá váltak a pénzügyi tervezés és a hosszú távú megtakarítás terén.

A kutatásban résztvevők összesített válaszai alapján hipotéziseimet értékelem, a főbb megállapításokat diagrammokkal is szemléltetem. Az eredmények alapján szeretném megragadni a fiatalok megtakarítási szokásainak a tendenciát, összefüggéseit és kiemelkedő mintázatait, amely alapján a jövőre vonatkozó javaslataimat meg tudom fogalmazni a pénzügyi tudatosság további erősítése érdekében.

1. Szakirodalmi áttekintés

1.1. Pénzügyi tudatosság és pénzügyi kultúra

Az egyetemisták megtakarítási szokásainak feltérképezése érdekében ebben a fejezetben körbejáró a pénzügyi tudatosság és a pénzügyi kultúra összetevőit. A fogalmak pontos megismerése összességében segít megérteni, hogy milyen tényezők járulnak hozzá ahhoz, hogy valaki magabiztosan és jól tudja a pénzügyeit kezelni. A pénzügyi jártasság iránti érdeklődés az elmúlt évtizedekben folyamatosan növekedett, de kétségkívül a 2008-as gazdasági világválság tovább fokozta a pénzügyekhez való tudatos hozzáállás kialakítását (Botos et al., 2012). A pénzügyi kultúra komplex jelenség, számos meghatározásával találkozhatunk attól függően, hogy a szerzők milyen nézőpontból közelítik meg. A legtöbb definíció azonban magába foglalja „a pénzügyi információforrások használatának, az információk megszerzésének, rendszerezésének, összehasonlításának és az egyéni döntéshozatali cselekvési képességnek a szintjét” (Hergár et al, 2024, 7. old).

Hung és szerzőtársai (2009) a pénzügyi kultúra következő elemeit azonosították be: pénzügyi tudás, alapvető pénzügyi fogalmak ismerete, pénzügyi folyamatok megértési készsége, pénzügyi tudás alkalmazási készsége és a megszerzett tapasztalatok, pénzügyi összefüggések és definíciók ismerete, tudatos pénzügyi döntések meghozatalának képessége. Csiszárík-Kocsir és Garai-Fodor (2018, 110. old) Atkinson és Messy definíciója alapján úgy fogalmazzuk, hogy „a pénzügyi kultúra olyan ismeretek, készségek, képességek, attitűdök és viselkedésminták együttese, melyek elengedhetetlenek a helyes pénzügyi döntésekhez mind egyéni, mind társadalmi szinten.” Az OECD definíciója szerint „a pénzügyi tudatosság olyan képesség, ami lehetővé teszi a pénzügyi források hatékony gyarapítását, nyomon követését és felhasználását oly módon, hogy az hozzájáruljon mind az egyén, mind a családja, mind vállalkozása jólétének és gazdasági biztonságának megerősítéséhez” (Szívós, 2019, <https://arsboni.hu/a-penzugyi-kultura/>). Csiszárík-Kocsir és szerzőtársa (2018) szerint az OECD elemzések alapján megállapítható, hogy Magyarország pénzügyi kultúrája nem kielégítő, így mindenképpen fejlesztésre szorul. A pénzügyi kultúrának az OECD megközelítése alapján 5 aspektusa van, amelyek a tudás, a tudatosság, az attitűd, a képességek és a viselkedés.

A pénzügyi tudás a pénzügyi kultúra egyik legismertebb területe, magába foglalja azokat ismereteket, amelyek szükségesek a gazdasági hírek követéséhez és megértéséhez, a pénzügyi termékek és szolgáltatások tartalmának összehasonlításához, valamint a megfelelő, jól tájékozott pénzügyi döntések meghozatalához. A pénzügyi fogalmak alapvető ismerete és a

számolási készségek pénzügyi kontextusban való alkalmazásának képessége biztosítja, hogy az emberek önállóan tudják kezelni pénzügyeiket (OECD 2017, 15. old). A pénzügyi tudatosságot gyakran a pénzügyi kultúra szinonimájaként használják, a pénzügyek tudatos tervezését, a pénzügyi célok meglétét, a folyamatok nyomon követését hordozza magában (Hergár et al., 2024). A pénzügyi attitűd az egyénnek a pénzhez és a pénzügyekhez fűződő viszonyát jelenti (Németh et al., 2017). Tanulmányok alátámasztják, hogy a pénzügyi attitűd és a pénzügyi készségek egyaránt összefüggenek a pénzügyi viselkedéssel. A jobb pénzügyi attitűddel és készségekkel rendelkezők jobban bánnak a pénzügyekkel (Kálmán et al, 2021).

1.2. Pénzügyi tudatosságot fejlesztő kezdeményezések Magyarországon

A pénzügyi döntésekhez szükséges készségek, ismeretek hiányából fakadó kockázatok mérséklése nem csak egyéni, hanem közösségi érdek is. Ezt felismerve számos állami és nem állami szereplő indított a pénzügyi kultúra fejlesztésére irányuló programot. Ide sorolhatók különböző képzések, kutatások, felmérések, versenyek, a fiatalabb réteget megcélzó alkalmazások stb. Mérföldkőnek tekinthető, hogy a Kormány 2017-ben elfogadta a lakosság pénzügyi tudatosságát fejlesztő stratégiát, ezen felül ugyanebben az évben megjelent az első akkreditált pénzügyi kultúra tankönyv általános iskolások és gimnazisták számára (Hergár et al, 2024).

A pénzügyi tudatosságot fejlesztő stratégia a következő hét területen fogalmazott meg célkitűzéseket:

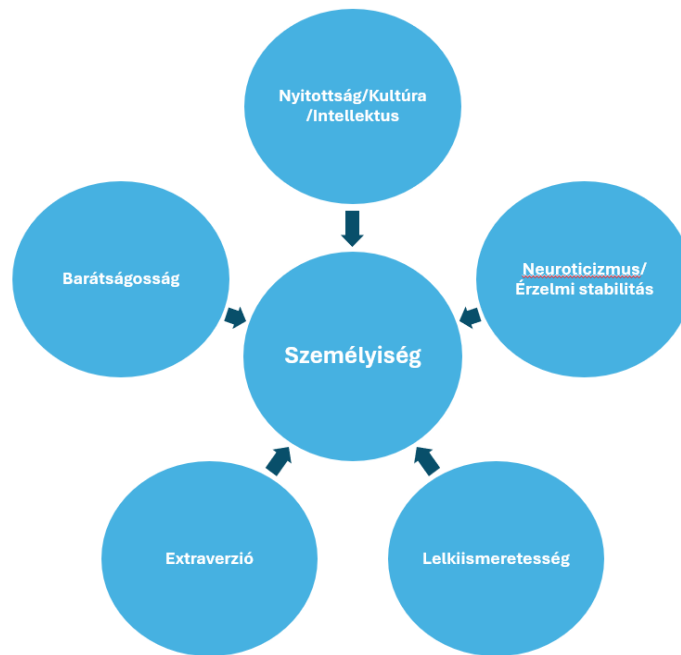
1. „a köznevelés rendszerén belül a valós pénzügyi edukáció kereteinek megteremtése és általánossá tétele,
2. a tudatos pénzügyi magatartás alapjainak és a háztartások pénzügyi stressztűrő képességének erősítése,
3. körültekintő pénzügyi döntéseket előmozdító szemlélet megteremtése és a tudatos pénzügyi fogyasztói magatartást támogató intézmények létrehozása és megismertetése,
4. a lakosság öngondoskodási szemléletének erősítése,
5. a pénzügyi termékekhez és alapszolgáltatásokhoz való hozzáférés és pénzügyi beilleszkedés mértékének növelése,
6. a korszerű, készpénzkímélő fizetési eszközök használatának ösztönzése,
7. a körültekintő hitelfelvétel támogatása” (Hergár et al, 2024, 10. old.).

A jogi keretek kialakítása már a stratégia létrejötte előtt is elkezdődött. Ennek egyik első lépése a fogyasztóvédelemről szóló törvényhez kapcsolódik. Az MNB 2013 óta vesz részt a pénzügyi kultúra fejlesztésében, terjesztésében. Az Állami Számvevőszék társadalmi felelősségvállalásának szintén kiemelt területe a pénzügyi műveltség fejlesztése (Németh et al, 2020).

2015-ben elindult Magyarországon a PÉNZ7 a Magyar Bankszövetség (MBSZ) és a Pénziránytű Alapítvány együttműködésében, az Emberi Erőforrások Minisztériumának szakmai támogatásával. A program fókuszában kezdetben az általános és középiskolások álltak, később egyetemek is csatlakoztak a témahéthez. Érdeemes megemlíteni az OTP Bank Fáy András Alapítványát is, ugyanis az Alapítvány szintén nagy hangsúlyt fektet a fiatalok pénzügyi kompetenciáinak fejlesztésére, a pénzügyi tudatosság erősítésére, ennek érdekében különböző képzéseket nyújt. Évente kb. 30 000 diák vesz részt ingyenes, szemléletformáló, gyakorlatorientált kurzusain. A felsorolt kezdeményezések alátámasztják, hogy nemhiába foglalkozunk ezekkel a témákkal ugyanis, az OECD legfrissebb, 2023-as nemzetközi összehasonlító elemzése egyértelműen megerősíti, hogy már látható a pénzügyi tudatosság fejlesztése érdekében kifejtett erőfeszítések eredménye Magyarországon is. Kifejezetten kedvező helyen végeztünk a pénzügyi tudás kategóriájában, ahol a 39 országból 4. helyen szerepelünk (Hergár et al, 2024).

1.3. Nyitottság és befolyásoló tényezők

Az, hogy valaki hajlandóságot érezzen bármilyen tevékenység elvégzésére az életben, nyitottnak kell lennie, hogy megadhassa az esélyt új tapasztalatok megismerésére, elfogadására. A viselkedés személyiségjegyekkel történő magyarázata az ókortól a napjainkig népszerű. A szakirodalomban többféle megközelítésről olvashatunk a személyiségek leírására, az egyik legszélesebb körben elfogadott elmélet a „Big Five személyiségmodell”. Ezt az ötfaktoros tipológiát Costa és McCrae (1985) szerzőpáros dolgozta ki, de mivel a személyiségpszichológiának ezzel a területével számos pszichológus foglalkozott, például Lewis R. Goldberg (1990) is, ezért több hasonló modell született, így a faktoroknak több elnevezése is kering a köztudatban is. A Big Five alapján az ember viselkedésének a variációit öt nagyobb dimenzió segítségével lehet megérteni: extravertió, barátságosság, lelkiismeretesség, érzelmi stabilitás (neuroticizmus) és nyitottság (1. ábra).

1. ábra: Big Five személyiségmodell
 Forrás: Wikipédia (2024) alapján saját szerkesztés

Az összes faktorról nem foglalkozunk jelenleg, ezeket az alábbi ábra szemlélteti. Kizárólag azt a dimenziót veszem most figyelembe, amelyik ezt a nyitottságot, mint személyiségjegyet tartalmazza. Az, hogy milyen tulajdonságok szerepelnek a faktorcsoportokban, sokszor vitatják, így egyes tanulmányokban különböző elnevezésekkel találkozhatunk. Az ötödik faktor a legvitatottabb a különböző fordítások miatt. Van, ahol a „kultúra/intellektus” nevet kapta, azonban Costa és McCrae (1985) „Openness to experience” vagyis tapasztalatok iránti nyitottságként jellemezték. Azért tartom fontosnak beszélni erről, és egy kicsit a pszichológiai háttérrel vizsgálva kezdeni szakdolgozatomat, mert így könnyebben meg lehet érteni, miért zárkózott vagy pont ellenkezőleg, nyitott a személy az élet különböző területein, a pénzügyi nyitottságra fókuszálva. Természetesen nem ilyen egyszerű a gondolatmenet, és a pszichológiát, mint tudományát nem lebecsülve, nem is szeretnék részletesen belemenni ennek a témának a tüzesebb boncolgatásába. Inkább csak érintőlegesen tervezem szemléltetni, hogy mitől is lehet nyitott egy személy, és ennek milyen vetületei vannak gazdasági/pénzügyi szempontból.

Az egyén nyitottsága számos tényezőtől függhet, és változó lehet az egyéntől és a helyzettől függően. Néhány olyan szempont, amelyek befolyásolhatják a nyitottságot egy személynél (DeYoung, C. G., 2015):

- *Személyiségjegyek:* Bizonyos személyiségjegyek, például a kíváncsiság, a rugalmasság és a kreativitás hajlamosabbá tehetik az embereket a nyitottságra az új tapasztalatok és ötletek iránt. Az elmúlt években egyre elterjedtebb lett a fiatalok körében az extrovertált, introvertált melléknévvel jellemezni a másikat.
- *Élettapasztalatok:* Az élettapasztalatok, beleértve a tanulmányokat, a munkát, az utazásokat és az interakciókat más emberekkel, hatással lehetnek arra, hogy mennyire nyitottak az új dolgokra az életben. Kisarkított példa ugyan, de az általános iskolában (legalábbis az én osztályomban, amikor anno alsó osztályba jártam), mindenki egytől-egyig, kivétel nélkül szerette a szabadfoglalkozás órát, hiszen azt csinálhattunk, amit szerettünk volna (természetesen a megszabott határok betartásával). Pozitív érzést társítottunk az adott szituációhoz, ezért vártuk a következő alkalmat. Ha valakinek van egy rossz élménye, tapasztalata egy bármilyen pénzügyi szolgáltatással, legyen az egy banki ügyintézés folyamán szerzett negatív impulzus vagy akár egy ismerős, barát által okozott pénzügyi veszteség, automatikusan magához a területhez társítjuk azt, és leszünk zárkózottabbak ezen a területen.
- *Környezet és nevelés:* Az egyén környezete és nevelése jelentős hatással lehet a nyitottságra. Az olyan környezetek, amelyek bátorítják a tanulást, a kreativitást és az új dolgok felfedezését, hajlamosabbá tehetik az embereket a nyitottságra.
- *Személyes célok és értékek:* A személyes célok és értékek befolyásolhatják azt, hogy mennyire vagyunk nyitottak más dolgokra az életben. Például valaki, aki az egyéni fejlődésre és a különböző kultúrák megértésére helyezi a hangsúlyt, hajlamosabb lehet a nyitottságra. Ugyanúgy elmondható ez bármely más területre az életben. Egyre többször találkozhatunk az interneten különböző törekvésekkel, miként lehet elérni akár a pénzügyi szabadságot, akár a test-lélek egyensúlyt. Ha az ember azonosulni tud az eredménnyel, foglalkoztatni fogja az odáig elvezető út és nyitottabb lesz több módszer elsajátítására is.
- *Személyes motivációk:* A személyes motivációt tulajdonképpen egy csoportba lehet sorolni a célokkal és értékekkel, hiszen általában, ha van célunk, akkor az esetek többségében motivációnk is van, hogy megvalósítsuk.

Ahogy említettem, valóban csak érintőlegesen szerettem volna szemléltetni, hogy nem egytényezős az elmélet, hogy valaki mennyire nyitott és melyek lehetnek a befolyásoló tényezők. Számos aspektust fel lehetne sorolni még ide, ami nagyban hozzájárul ehhez a személyiségjellemzőhöz.

1.4. A lakossági megtakarítások vizsgálata

1.4.1. A megtakarítás fogalma

A történelem többször is bebizonyította, hogy spórolni kell, és nagyon kockázatos megtakarítás nélkül élni. Ha egy embernek minden hónapban elegendő bevétele van, gyakran elköveti azt a hibát, hogy azzal számol, ez a fix bevételi forrás mindig rendelkezésére fog állni. Aztán előbb-utóbb jön egy komoly válság, leépítés, a fixnek hitt munka pedig egyik pillanatról a másikra eltűnik vagy valami váratlan történik, ami hatalmas kiadásokat okoz. A megtakarításokat, azaz a jövedelem el nem költött részét sokan sokféle szempontot figyelembe véve vizsgálták, illetve jelenleg is kutatják a közgazdászok, mivel a megtakarítások nagysága, összetétele a gazdaság fontos fokmérője (Baranyai et. al, 2019). A Magyar Nemzeti Bank definíciója a legjobb kiindulópont e fogalom tisztázásához. Eszerint a bevételnek azon részét tekintjük megtakarításnak, ami a kiadások után rendelkezésünkre áll. Ezzel szemben a befektetés az az összeg, amit forrásnövelésre használunk, vagyis abban az esetben a pénzünk dolgozik helyettünk. Tehát általában először a megtakarított pénzt fektethetjük be (MNB, 2020, <https://www.mnb.hu/fogyasztovedelem/befektetes-megtakaritas>).

Egy másik megközelítés szerint „a megtakarításunk az a pénzösszeg, amelyet félreteszünk a napi költségek (élelmiszer, rezszi, autófenntartás), a családi költségek (gyermekünk taníttatása, egészségügyi kiadások, ruházat, sport) és a szórakozás finanszírozása mellett.” (Pénzügyek Másképpen, 2022, <https://penzugyekmaskeppen.hu/befektetes-es-megtakaritas/>)

A takarékoságból nagyon sok előny származhat. Mindig lesznek olyan helyzetek, beszélhetünk kifejezetten családról vagy olyan háztartásról, ahol egy ember él, amikor a rendszeres jövedelmén túl szüksége lesz némi felhalmozott tőkére.

A közgazdaságtanban a jövedelem azon részét tekintik megtakarításnak, amelyet nem költenek el, a mikroökonómiában ismert képlete a következőképpen néz ki: $S=Y-C$, ahol az S , mint megtakarítást jelent, az Y a jövedelmet, a C pedig a kiadást/fogyasztást (Ecopedia, 2024, <http://ecopedia.hu/megtakaritas>)

A szinonima szótár szerint a megtakarítást nevezhetnénk takarékoskodásnak, tartaléknak, a¹ képződésének helye lehet háztartás vagy vállalat is, szakdolgozatomban azonban a lakossági tartalékképzést fogom vizsgálni. Annak, hogy mekkora tartalékot tudunk képezni sok tényezője van, gondolok itt az inflációra, a befolyó jövedelem nagyságára, a fiskális politikai változókra.

¹ <https://szinonimaszotar.hu/keres/megtakaritas>

A költségvetés politika, más néven fiskális politika a gazdaságirányítás egyik eszköze, a pénzügyi politika része, a gazdaságpolitikai és ezen belül a pénzügypolitikai célok költségvetési eszközökkel való előmozdítására vonatkozó központi állami döntések összessége.” (Wikipédia, https://hu.wikipedia.org/wiki/Költségvetési_politika)

Maga a megtakarítás szó sokak számára egy ijesztő kifejezés lehet számos tényező miatt (Gray, 1987).

1. Tervezés hiánya – Sok ember inkább a rövid távú célokat tartja szem előtt, és nem tud vagy nem akar hosszú távú megtakarítási terveket készíteni. Ennek eredményeként a hosszú távú megtakarítások elérése félelmet kelt az emberekben.
1. Nincs elegendő tudás a pénzügyek terén – Nagyon sok embernek nincs meg a kellő ismerete ilyen téren, nem nyitottak megosztani saját pénzügyi helyzetüket másokkal. Félnék attól, ha esetleg hibát követnek el vagy rossz döntést hoznak, ezért inkább nem is foglalkoznak a pénzügyekkel mélyebben.
2. Bizonytalanság – Nem lehet készpénznek venni a jelenlegi munkahelyünket, hiszen ahogy megtörtént a COVID vagy a tőlünk keletebbre dúló háborús konfliktus, ugyanúgy felütheti a fejét akár egy újabb járvány, válság. Ezen felül a mesterséges intelligencia terjeszkedése is egy rizikófaktor lehet, hiszen a technológiai fejlettség olyan szintekre ért már most el, ami magában hordozza a különböző típusú munkahelyek megszűnését. Egyszerű példája ennek, hogy már egy telefonos ügyfélszolgálatnál is mesterséges intelligenciát használnak, ami felméri az adott problémánkat. Az emberek nem biztosak a jövőjüket illetően, ezért is bizonytalanodnak el.
3. Rövid távú gondolkodás – Sokan inkább a rövid távú célokat tartják szem előtt. A mai rohanó világban az embereknek gyorsan van szükségük az impulzusokra. Ez levetíthető a pénzügyekre egyaránt. Nem tudunk vagy nem akarunk hosszabb távon gondolkodni, ezért maga a gondolat, hogy olyan formában tároljuk a pénzünket, ami nincs relatív kéznél, megrémiszt, félelmet kelt az emberekben.
4. Költségvetési korlátok – Számos ember korlátozott költségvetéssel rendelkezik, ami nehézségeket szül a megtakarítások, a fizetések és kiadások egyensúlyban tartásánál.
5. Kényelmi élvezet és kultúra – Magára a modern életmódra jellemző, hogy az emberek inkább az azonnali élvezeti és kényelmi cikkekre költenek, mintsem, hogy pénzt takarítsanak meg hosszú távú célokra vagy váratlan helyzetekre.

6. Rossz tapasztalás – Akad olyan is, aki korábban már megtakarított, de egy rossz tapasztalatszerzés útján (kevesebbet ért a pénze mire hozzájutott, nem elégítette ki azt az igényt, amit elvárt volna) elzárkózik ettől a témától.
7. Gazdasági környezet és instabilitás – A bizonytalan gazdasági helyzetekben az emberek gyakran nehezebben tesznek félre, mert félnek az esetleges veszteségektől vagy a megtakarítások értékének csökkenésétől.

1.4.2. Megtakarítási ráta a magyar háztartásokban

A megtakarítási ráta az a mutató, amely a megtakarításokat fejezi ki az összes rendelkezésre álló jövedelem arányában. Ez a százalékos arány azt mutatja, hogy az egyén vagy egy háztartás mennyit takarít meg a rendelkezésre álló jövedelméből. Általában az éves jövedelem és a megtakarítások éves összege alapján számítják ki.

A megtakarítási ráta fontos mutató a pénzügyi stabilitás és jólét szempontjából. Magas megtakarítási ráta jelentheti, hogy az adott egyén vagy háztartás stabil pénzügyi helyzetben van, és képes tartalékokat képezni váratlan eseményekre vagy hosszú távú célok elérésére. Alacsony megtakarítási ráta viszont arra utalhat, hogy az egyén vagy a háztartás kevésbé tud pénzt félretenni, ami növelheti a pénzügyi sebezhetőséget és korlátozhatja a jövőbeli terveket és lehetőségeket (Tobing, 2011).

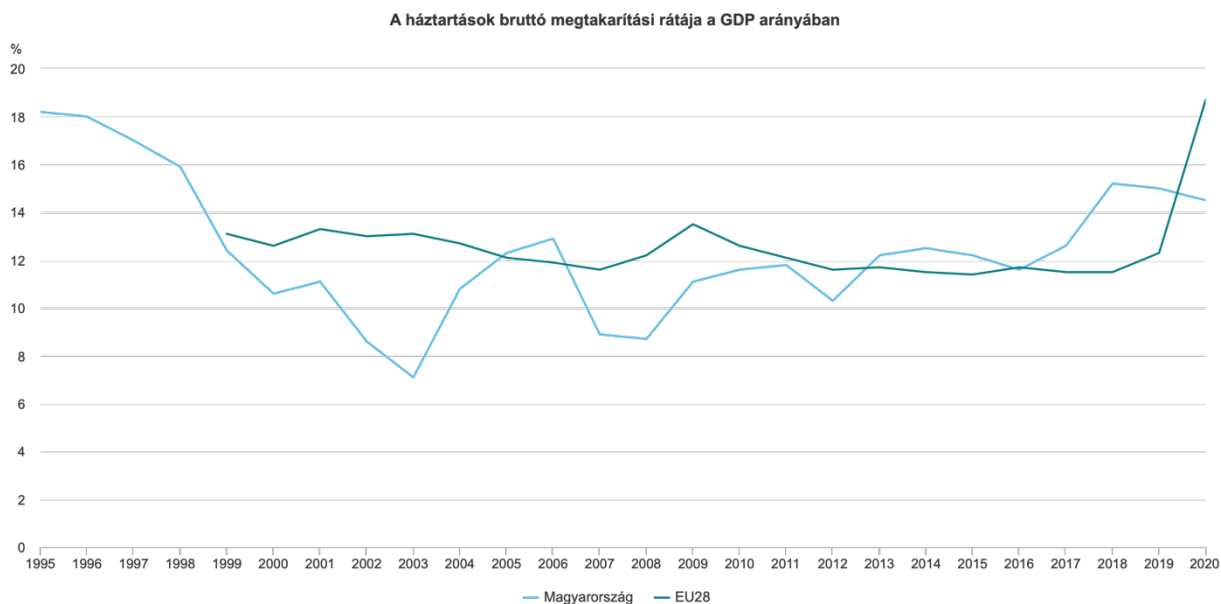
A megtakarítási ráta számítása egyszerűen az összes megtakarítás összegét osztjuk az éves rendelkezésre álló jövedelemmel, majd ezt szorozzuk 100-zal, hogy százalékos formában kapjuk meg az eredményt, amelyet az alábbi 2. ábra szemléltet.

$$\text{Megtakarítási ráta} = \frac{\text{Megtakarítások}}{\text{Éves jövedelem}} \times 100\%$$

2. ábra: Megtakarítási ráta képlete

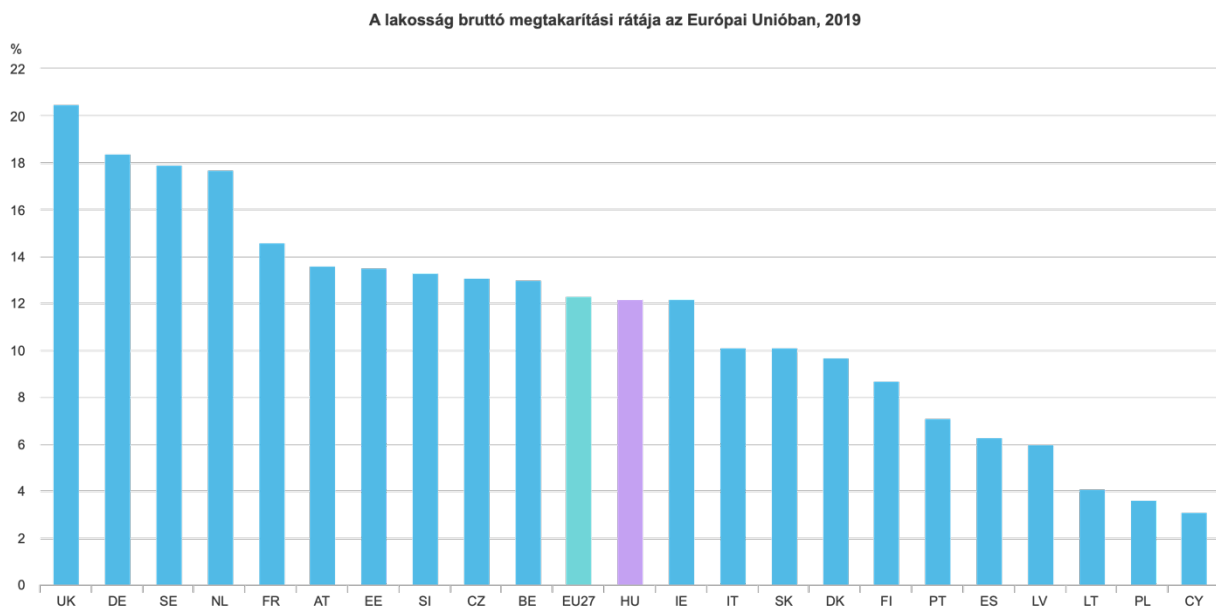
Forrás: Saját szerkesztés

A KSH adatai alapján Magyarországon 1995-ben volt a legmagasabb (18%) a háztartások bruttó megtakarítási rátája. A mutató 1995-től 2003-ig szinte folyamatosan csökkent, azaz a háztartások jövedelmük egyre kisebb hányadát takarították meg. Látható, hogy 2000 és 2012 között a ráta jellemzően az uniós átlag alatt volt, ezt követően emelkedett a megtakarítási hajlandóság, amit a 2008. évi pénzügyi válság tört meg, majd újból egy növekvő periódus következett. 2013-tól a mutatónk meghaladta az uniós átlagot a 2020-as Covid válságig, akkor a magyar megtakarítási ráta újra az EU-s átlag alá esett (3. ábra).

3. ábra: A háztartások bruttó megtakarítási rátája a GDP arányában 1995-2020 között
 Forrás: KSH: <https://www.ksh.hu/ffi/4-4.html>

A 4. ábra mutatja, hogy 2019-ben Magyarország megtakarítási rátája 12,20% volt, éppen az EU-s átlag alatt voltunk, de alapvetően a középmezőny országait erősítettük. Ebben az évben az élvonalban Anglia, Németország és Svédország szerepeltek, a legalacsonyabb megtakarítási rátával Ciprus, Lengyelország és Litvánia rendelkezett.

4. ábra: A lakosság bruttó megtakarítási rátája az EU-ban, 2019
 Forrás: KSH: <https://www.ksh.hu/ffi/4-4.html>

1.4.3. Pénzügyi egyensúly és megtakarítások

Maga a pénzügyi egyensúly rendkívül összetett jelenség, mert különböző részek egyenlegeinek egyfajta összege. Tágabb értelemben a pénzügyi egyensúly magába foglalja a monetáris stabilitást és az egész pénzügyi rendszer stabilitását. A szűkebb értelemben vett pénzügyi egyensúly a különböző pénzáramlások és a tényleges áramlások közötti megfelelést és koordinációt jelenti. A háztartások pénzügyi egyenlege a háztartások bevételeinek és kiadásainak arányos kezelését jelenti. Ez azt jelenti, hogy az egyénnek vagy családnak megfelelően kell gazdálkodnia a rendelkezésre álló jövedelmével a költség és a megtakarítás között, hogy fenntartható pénzügyi helyzetet teremtsen magának (Deneweth, 2011).

A háztartások pénzügyi egyensúlyát a következő tényezők befolyásolják:

- **Bevételek és kiadások:** Fontos az egyensúly az egyén vagy a család bevételei és kiadásai között. Ez azt jelenti, hogy a bevételnek elegendőnek kell lennie a napi kiadások, például a lakhatás, az élelem, a számlák és egyéb alapvető szükségletek fedezésére. Ezenkívül az egyénnek vagy a háztartásnak meg kell találnia az egyensúlyt a fogyasztási költségek és a megtakarítások között.
- **Megtakarítások és befektetések:** A pénzügyi egyensúly eléréséhez és fenntartásához fontos, hogy egy magánszemély vagy család jövedelme egy részét meg tudja takarítani és befektetni. Ez lehetőséget ad hosszú távú pénzügyi célok elérésére, például nyugdíjcélú megtakarításra vagy ingatlanvásárlásra.
- **Adósságkezelés:** A kiegyensúlyozott adósságkezelés a pénzügyi egyensúly fontos része. Az adósság fenntartható szinten tartása és időben történő visszafizetése segít abban, hogy az egyén vagy a család ne essen túlzott eladósodásba, ami hatással lehet a pénzügyi stabilitásra és jólétre.

A pénzügyi stabilitás kiépítése, felállítása következtében érdemes nagy hangsúlyt fektetni a tartalékképzésre, hiszen egyfajta biztonságérzetet ad, ha rendelkezünk akár egy minimális tőkével is, és nem az internetet bújva kell megtalálnunk a legjobb hitelkonstrukciót a céljaink vagy a váratlan, be nem kalkulált kiadásokkal szemben (Deneweth, 2011).

1.5. A megtakarítási típusok és a tartalékképzés kihívásai

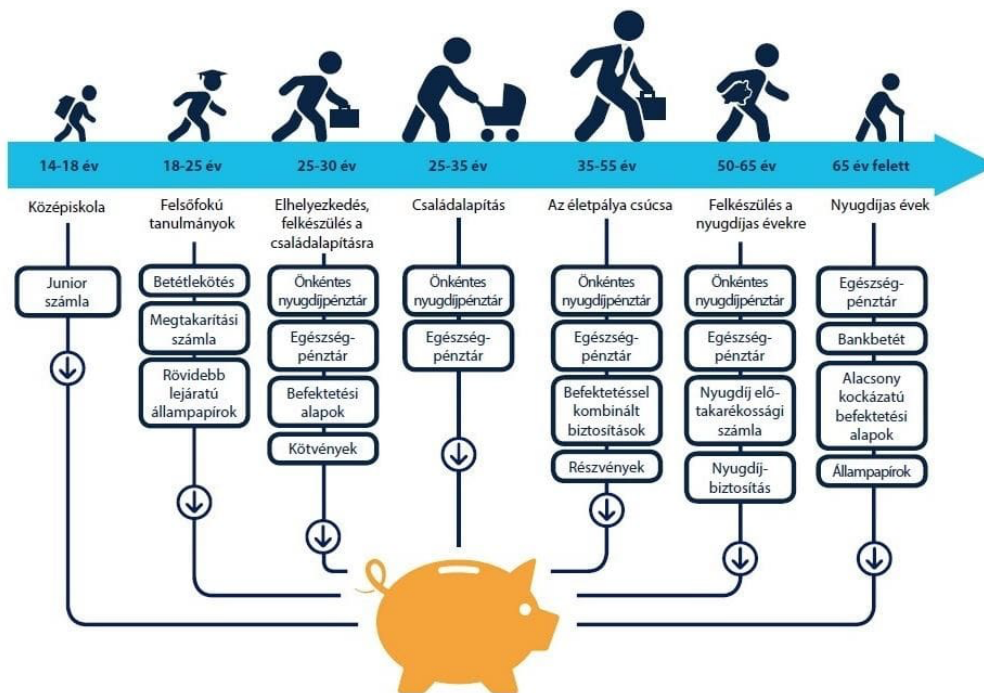
A megtakarításnak számos típusa létezik, ezt az 5. ábra is jól szemlélteti. Néhányat az alábbiakban részletesebb kifejtésre kerülnek. (Hosszu, 2014)

- **Bankbetétek:** A bankbetétek gyakran az első választások közé tartoznak az emberek számára, mivel könnyen hozzáférhetőek és viszonylag biztonságosak. Ezek a megtakarítási számlák lehetővé teszik a pénz letétbe helyezését a bankban, amely kamatot fizet a betételt összegre. Az egyszerű megtakarítási számlák gyakran napi hozzáférést biztosítanak a pénzhez, míg a hosszabb távú betétek általában magasabb kamatlábakkal rendelkezhetnek, de a pénz korlátozott hozzáféréssel rendelkezik a betét lejáratáig.
- **Befektetési alapok:** A befektetési alapok olyan befektetési eszközök, amelyeket egy profi alapkezelő kezel. Ezek az alapok gyakran különböző eszközosztályokba, például részvényekbe, kötvényekbe vagy ingatlanba fektetnek be, hogy diverzifikált portfóliót biztosítsanak a befektetők számára. A befektetési alapok sokféle kockázati szinttel és befektetési céllal rendelkeznek, így széles körű befektetési lehetőséget kínálnak az egyéneknek.
- **Részvények és részvényalapok:** A részvények tulajdonrészt jelentenek egy vállalatban, és azok hozama az adott vállalat nyereségéből és az árfolyamváltozásokból származik. A részvényalapok olyan befektetési alapok, amelyek részvényekbe fektetnek be, és lehetővé teszik a befektetők számára a részvények diverzifikálását és a portfólió kockázatának csökkentését.
- **Kötvények:** A kötvényeket különböző intézmények és kormányzati szervezetek bocsátják ki, és azokat a befektetőknek fizetik vissza, akik megvásárolják őket. A kötvények lehetnek fix vagy változó kamatozásúak, és általában alacsonyabb kockázatúak, mint a részvények, de alacsonyabb hozamokkal is rendelkeznek.
- **Ingatlanbefektetések:** Az ingatlanbefektetések lehetnek lakóingatlanok, kereskedelmi ingatlanok vagy ingatlanalapok, és az ingatlanpiacra való befektetést jelentik. Az ingatlanbefektetések általában hosszú távú befektetések, és passzív jövedelmet generálhatnak a bérbeadásból és az ingatlan értékének növekedéséből.
- **Nyugdíj-megtakarítás:** A nyugdíj-megtakarításokat általában a nyugdíjas évekre készítik elő, és azok lehetnek munkáltatói nyugdíjprogramok, egyéni nyugdíjszámlák vagy önkéntes nyugdíjpénztárak. Ezek a megtakarítások biztosítják a pénzügyi

biztonságot és stabilitást a nyugdíjas években, és hozzájárulnak a hosszú távú pénzügyi tervezéshez.

- Arany és más nemesfémek: Az arany és más nemesfémek hagyományosan biztonságos kikötőt jelentenek a pénzügyi bizonytalanságokkal szemben. Az arany általában megőrzi értékét az infláció és a gazdasági instabilitás idején, és lehetőséget nyújt a pénzügyi portfóliók diverzifikálására.

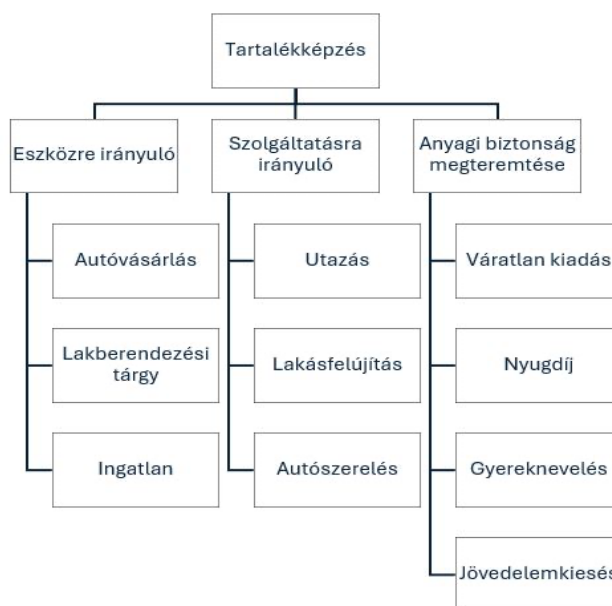
Az 5. ábra az MNB által készített megtakarítási típusokat mutatja be életkor szerint.

5. ábra: Megtakarítási típusok életkor szerint

Forrás: <https://tudastar.money.hu/ismerteto/megtakaritas-befektetes-kulonbseg/>

A tartalékképzést a megtakarítás célja szerint 3 nagyobb csoportba osztottam be a „portfolio.hu” felmérése alapján. Ezeket szemlélteti a 6. ábra. Természetesen számos olyan példát fel lehet még sorolni az egyes kategóriákhoz, azonban a minél egyszerűbb szemléltetés gyanánt csak a főbb szempontokat vettem figyelembe.

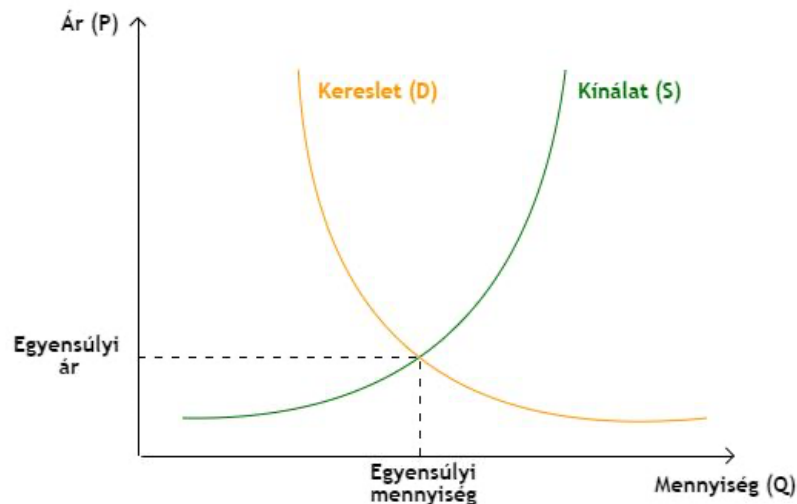
6. ábra: A tartalékképzés csoportjai
 Forrás: Pénziránytű honlap alapján saját szerkesztés

1.5.1. Eszközre irányuló tartalékképzés nehézségei – ingatlanpiaci példa

Az első érv nagy értékű eszköz beszerzésére irányulhat, ide tartozhat egy autóvásárlás, egy lakberendezési tárgy iránt folytatott kiadás, valamint egy új ingatlan vásárlása. Az ingatlanpiac, mint minden más szektor az elmúlt évek válságainak köszönhetően robbanásszerűen megugrott. Az elmúlt években számos kihívás és aggály merült fel a magyar ingatlanpiacot érintő kérdésekben. A Portfolio (2023) alapján néhány fő probléma a következő:

- *Rohamosan emelkednek az árak:* jelentősen emelkedtek a magyar ingatlanárak, különösen a fővárosban és a kedvelt területeken. A gyors drágulás megnehezítette az ingatlanvásárlást, különösen az alacsony jövedelmű és a fiatalabb generációk számára.
- *Megfizethetőségi problémák:* Az emelkedő ingatlanárak miatt sok fiatal és alacsony jövedelmű család számára nehéz lehet ingatlant vásárolni vagy bérelni. Ez növeli a lakhatási nehézségeket és a lakhatási válságot.
- *Ingatlanbuborékok veszélyei:* A gyors áremelések ingatlanügynöki buborékhoz vezethetnek, aminek hosszú távon kedvezőtlen hatásai lehetnek a lakáspiacra és a gazdaságra. Ezt a legjobban a kereslet és kínálat közötti összefüggéssel lehet jellemezni. Taksás Balázs az „Árfolyamok gazdaságtana, avagy a forint 2008-2009. évi árfolyamkilengésének hátterében álló okok” című cikkében szemlélteti a Marshall-kereszttel, amelyet Alfred Marshall brit közgazdász, a közgazdaságtan egyik alapító atyja tanulmányozta először (7. ábra). Az ábra azt szemlélteti, hogy a kereslet és a kínálat

kölcsönhatása hozza létre az egyensúlyi árat és az egyensúlyi mennyiséget. A piaci egyensúlyról lényegében akkor beszélünk, amikor éppen kiegyenlítődnek a kereslet és a kínálat erői, ahol metszi egymást a kereslet és kínálat görbéje. Az egyensúlyinál magasabb árak esetén csökken a kereslet, azaz túlkínálat, alacsonyabb árak esetén túlkereslet alakul ki (Andor, 2018).

7. ábra: Marshall kereszt

Forrás: Taksás (2010, 110. oldal) alapján saját szerkesztés

A kereslet-kínálat közötti összefüggést az ingatlanpiacra is ki lehet vetíteni. A gondot a keresleti hiánya okozza, amit az ingatlanpiac drágulásával nem paritásban levő átlagjövedelem növekedéssel lehet magyarázni. Az infláció és külső gazdasági tényezők, mint a keleten kialakult háborús konfliktus olyan hatással van a különböző iparágakra, amelyeket nem tud arányosan lekövetni az átlagjövedelem növekedése, ennek következtében alakul ki a túlkínálat az ingatlanpiacon.

- *Hitelfelvételi nehézségek:* Az emelkedő ingatlanárak miatt egyre nehezebb lehet hitelt felvenni az ingatlanvásárlás vagy lakhatás céljából, különösen az alacsonyabb jövedelmű vagy magas adósságterheltségű családok számára.
- *Egyenlőtlenségek növekedése:* Az ingatlanárak emelkedése tovább növeli az ingatlantulajdonosok és az ingatlannal nem rendelkezők közötti egyenlőtlenségeket, ami társadalmi feszültségeket és gazdasági instabilitást okozhat.
- *Lakhatási válság:* Az elérhetetlen ingatlanárak és a lakhatási nehézségek növekvő problémái lakhatási válsághoz vezethetnek, különösen a nagyobb városokban.

1.5.2. A tartalékképzés nehézségeit befolyásoló mutatók

A második ilyen nagyobb csoport a nagy értékű szolgáltatásra irányul tartalékképzés. Ebbe a kategóriába tartozik például az utazás, lakásfelújítás, valamint az autószerelés is. Ugyan ez egy olyan kategória, amit az emberek nagy része előre megtervez, majd ennek megfelelően felkészül tudatosan ezekre a kiadásokra, azonban az sem újdonság, ha valaki ezen szolgáltatásokat inkább hitellel oldja meg. A megtakarítások mértékét néhány gazdasági mutató jelentősen befolyásolja. Az infláció egy olyan gazdasági mutató, amely azt méri, hogy általánosságban mennyivel emelkednek a fogyasztói árak egy meghatározott időszak alatt (Samuelson – Nordhaus, 2016). Az infláció eredményezi, hogy az áruk és szolgáltatások árai emelkednek, ami csökkenő vásárlóerőhöz és értékcsökkenéshez vezethet. Ha az árak lassan és előre látható módon emelkednek, kúszó inflációról beszélünk, azonban 8-10% felett már vágató inflációról beszélünk. Hiperinfláció esetén már havonta 50% feletti áremelkedés is jellemző (Portfolio, 2022). Az infláció kifejezését először a 19. században használták, és a latin "inflare" szóból származik, ami "felfújódás" vagy "duzzadás" jelentést hordoz. Az infláció fogalmát és annak jelentőségét azonban már korábban is megfigyelték és vizsgálták gazdasági elméletekben és gyakorlati tapasztalatokban. Az inflációról szóló első írásos emlékek az ókori Rómához és az ókori Görögországhoz kapcsolódnak, amikor is már felismerték az árak emelkedésének jelenségét. Azonban a modern értelemben vett inflációs fogalom és annak gazdasági jelentősége a 20. században kezdett egyértelművé válni, amikor az inflációt összekapcsolták a monetáris politikával, a gazdasági növekedéssel és a stabilitással. A modern inflációs elméletek kialakulásában és megértésében fontos szerepet játszottak a gazdasági gondolkodók, köztük Irving Fisher, Milton Friedman és John Maynard Keynes. Ezek a gazdasági szakemberek hozzájárultak az infláció okainak és következményeinek jobb megértéséhez, valamint az inflációs politikák kialakításához és végrehajtásához szükséges keretek kidolgozásához (Ábel - Nagy, 2022).

Mint azt már említettem és köztudott a 2022 év elején kezdetét vevő ukrán-orosz fegyveres konfliktus következtében az infláció az egekbe szökött, ez természetesen kihatással volt a különböző iparágakra is.

A munkanélküliségi ráta a gazdaságban élő passzív népesség, vagyis a munkanélküliek a gazdaságilag aktív népességhez viszonyított aránya. (Forrás: hold.hu/lexikon, 2024)

Az alacsony munkanélküliségi ráta és a lakossági megtakarítás közötti kapcsolat szorosan összefügg a gazdasági stabilitással és az egyének pénzügyi helyzetével. Az alacsony munkanélküliségi ráta általában stabil munkalehetőségeket és növekvő jövedelmeket

eredményez, amelyek hozzájárulnak a lakosság pénzügyi biztonságához és megtakarítási képességéhez (Investopedia, 2024).

Amikor a munkanélküliségi ráta alacsony, a foglalkoztatási lehetőségek bővülnek, és az embereknek stabil jövedelme van. Ez lehetővé teszi számukra, hogy rendszeresen félre tegyenek pénzt megtakarításokba és befektetésekbe. Az alacsony munkanélküliségi ráta általában bizalmat kelt a gazdaság stabilitása iránt, amely ösztönzi az embereket arra, hogy hosszú távú pénzügyi célokat tűzzenek ki és hosszú távú megtakarítási terveket hajtsanak végre. Ezenkívül az alacsony munkanélküliségi ráta hozzájárul a fogyasztói bizalom növekedéséhez is. Amikor az emberek biztosak abban, hogy meg tudják tartani munkájukat és jövedelmüket, hajlamosabbak arra, hogy fogyasztásukat és költségeiket felülvizsgálják, és megfontolják a megtakarításokra és befektetésekre fordított összegeket (Investopedia, 2024).

Ugyanakkor magas munkanélküliségi ráta esetén az emberek pénzügyi helyzete és megtakarítási hajlandósága általában csökken. A munkanélkülieknek kevesebb vagy egyáltalán nincs rendszeres jövedelmük, ami megnehezíti számukra a megtakarítást és befektetést. Ezenkívül a magas munkanélküliségi ráta általában növeli az egyének pénzügyi bizonytalanságát és szorongását, amelynek eredményeként kevesebb erőforrást fordítanak a megtakarításokra (Investopedia, 2024).

Az alacsony munkanélküliségi ráta tehát kedvező hatással lehet a lakossági megtakarításokra, míg a magas munkanélküliségi ráta általában csökkentheti az emberek pénzügyi stabilitását és megtakarítási képességét. Ezért fontos az olyan gazdaságpolitikák és intézkedések bevezetése, amelyek segítenek a munkanélküliség csökkentésében és a foglalkoztatási lehetőségek növelésében, hogy támogassák a lakosság pénzügyi jólétét és megtakarítási szokásait.

A munkanélküliségi ráta mellett egy másik befolyásoló tényező a lakossági megtakarításokra nézve az alapkamat. Az alapkamatot általában a jegybankok állítják be, és ez a referenciaérték számos gazdasági tényezőre, például a gazdasági növekedésre, az inflációra és a munkanélküliségre gyakorolt hatása miatt befolyásolja a lakossági megtakarításokat.

Az alacsony alapkamat általában ösztönzi a gazdasági aktivitást és a hitelfelvételt. Az alacsonyabb kamatlábak arra ösztönzik az embereket, hogy kölcsön vegyenek fel és befektetéseket hajtsanak végre, mivel a hitel olcsóbbá válik, és a befektetések megtérülése magasabb lehet. Ezzel szemben az alacsony alapkamatok általában kedvezőtlen hatással vannak a hagyományos megtakarításokra, például a bankbetétekre vagy a kötvényekre, mivel ezek a hozamok csökkennek. Ennek eredményeként az emberek kevésbé hajlamosak lehetnek a hagyományos megtakarítási formákra, és inkább keresik a magasabb hozamú befektetési

lehetőségeket. Emellett az alacsony alapkamatok gyakran vezetnek az infláció növekedéséhez, ami csökkenti a pénz értékét és a reálhozamokat. Ez azt jelenti, hogy az alacsony kamatlábú befektetések hozama nem biztosítja a pénzvásárló erő megtartását a várható inflációval szemben. Ennek következtében az emberek hajlamosabbak lehetnek olyan befektetések felé fordulni, amelyek jobban kihasználják a piaci lehetőségeket, és növelik a pénzük reálértékét. Ugyanakkor a magas alapkamatok is jelentős hatással lehetnek a lakossági megtakarításokra. A magasabb kamatlábak lehetővé teszik a hagyományos megtakarítási formák, például a bankbetétek és a kötvények, vonzóbbá válását, mivel ezek magasabb hozamot nyújtanak. Emellett a magasabb kamatlábak gyakran csökkentik a hitelfelvétel keresletét, mivel a hitelkamatok magasabbak, ami megnehezíti a hitelek visszafizetését és a költségek növekedését. A jegybanki alapkamat növekedése általában magasabb hozamokat eredményez a hagyományos megtakarítási eszközök, például bankbetétek és kötvények esetében. Amikor a bankok magasabb kamatokot kínálnak a betéteseknek, az emberek hajlamosabbak lehetnek pénzüket bankokban tartani vagy kötvényekbe befektetni, hogy kihasználják a magasabb hozamokat. Ennek eredményeként a lakossági megtakarítások növekedhetnek, mivel vonzóbbá válnak a hagyományos megtakarítási eszközök (Imre, 2018).

A GDP (Bruttó Hazai Termék) és a lakossági megtakarítások közötti kapcsolat mély és sokrétű, és számos tényező hat rájuk, amelyek összefüggésben vannak a gazdasági növekedéssel és a lakosság pénzügyi viselkedésével.

Az egyik legfontosabb hatás az, hogy a GDP növekedése általában magasabb jövedelmeket hoz a lakosság számára. Amikor a gazdaság fejlődik, az általános jövedelem és a munkalehetőségek általában javulnak. Ez azt jelenti, hogy az emberek több pénzt keresnek és többet tudnak félretenni a megtakarításokra és befektetésekre. A magasabb jövedelmek lehetővé teszik a lakosság számára, hogy biztonsági tartalékokat képezzenek, elősegítsék a jövőbeli terveiket, és pénzügyi biztonságot nyújtsanak maguknak és családjuknak. Emellett a GDP növekedése általában növeli a gazdasági bizalmat és optimizmust. Amikor a gazdaság virágzik, az emberek általában bizakodóbbak a jövőt illetően, és többek között biztonságosabbnak érzik a munkahelyüket és jövedelmüket. Ez a bizalom és optimizmus hajlamosabbá teszi őket arra, hogy megtakarításokra és befektetésekre összpontosítsanak, hiszen úgy érzik, hogy a gazdasági növekedés hosszú távon fenntartható (Investopedia, 2024).

Ugyanakkor fontos megérteni, hogy a GDP növekedése nem minden esetben jelenti azt, hogy mindenki egyformán profitál belőle. Az egyenlőtlenségek és az elosztási problémák befolyásolhatják azt, hogy ki képes megtakarításokat kezelni a gazdasági növekedésből

származó jövedelmekből. Azok, akiknek korlátozott hozzáférésük van az oktatáshoz, a munkaerőpiachoz vagy a pénzügyi szolgáltatásokhoz, kevésbé valószínű, hogy teljes mértékben kihasználják a gazdasági növekedés által kínált lehetőségeket. Továbbá a GDP növekedése nem mindig jár együtt az egyéni megtakarítások növekedésével. Az emberek különböző pénzügyi prioritásokat és körülményeket tartanak szem előtt, és az egyéni döntések különböző tényezők alapján alakulnak ki. Például azok, akik magasabb jövedelemmel rendelkeznek, hajlamosabbak lehetnek megtakarításokra, míg az alacsonyabb jövedelműeknek kevesebb lehetőségük lehet a megtakarításokra, mivel a mindennapi szükségleteiket kell kielégíteniük (Investopedia, 2024).

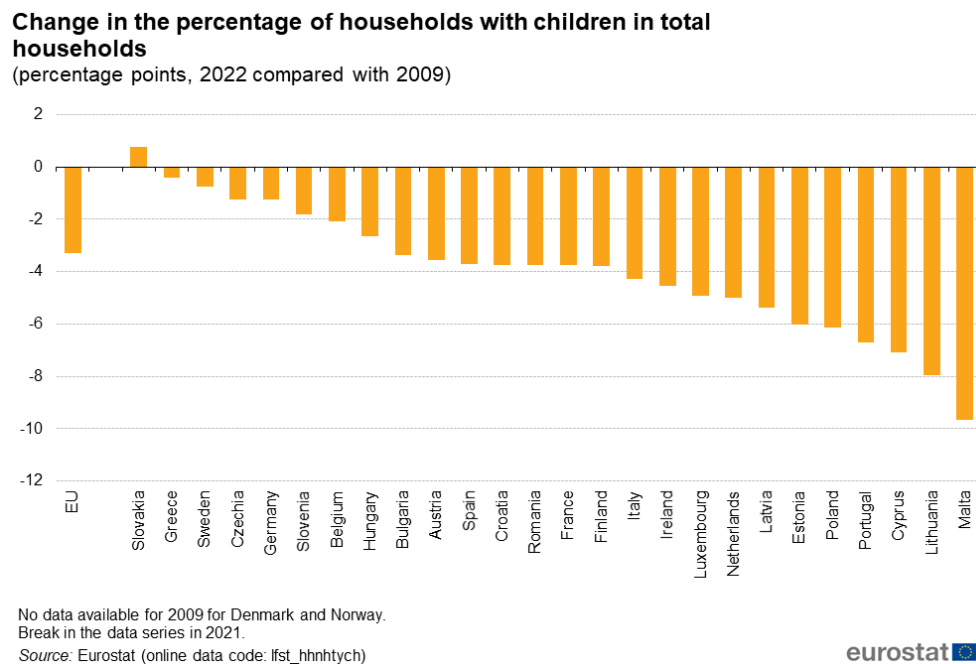
Összességében a GDP és a lakossági megtakarítások közötti kapcsolat összetett és változatos, és számos tényező befolyásolja azt. A gazdasági növekedés általában kedvező hatással van a lakossági megtakarításokra, mivel magasabb jövedelmeket és bizalmat generál a gazdaság iránt, de az egyéni körülmények és prioritások is meghatározzák, hogy az emberek hogyan reagálnak a gazdasági változásokra.

1.5.3. Anyagi biztonság megteremtése, nyugdíj probléma

A harmadik kategória az úgynevezett “anyagi biztonság megteremtése” címet kapta. Itt már olyan szempontokat vettek figyelembe, ami a nyugdíjas évekre, a gyermekek jövőjére, egy nagyobb váratlan kiadásra, vagy esetleges jövedelem kiesésre irányul. Ahogy ez előző kettő csoportnál, úgy itt is ki lehet emelni egy nem is inkább fontosabb szóval jelzett témát, hiszen az ebbe a kategóriába sorolt szempontok mind ugyanolyan jelentőséggel bírnak, hanem inkább azt az élethelyzetet, ami minden embert érint egy bizonyos életkorba lépve, ez pedig a nyugdíj és a nyugdíjas évek. Még mielőtt azonban jobban belemennénk a nyugdíj témába, ismertetem, hogy miért is gondolom, hogy érdemes beszélni. Figyelembe véve az imént felsorolt gondolatokat, amelyek ebbe a csoportba tartoznak, a váratlan kiadásokra, mint például elromlott a személygépjárműnek a motorja és cserére szorul, vagy netán leég az ember háza olyan események, amelyek hirtelen következnek be. Ezek derült égből villámcsapásként jönnek, nem tudunk rájuk felkészülni. Ha valaki pénzügyileg tudatosan éli az életét és van erre irányuló tartaléka, ami kifejezetten „vészhelyzeti” esetekre van félretéve, akkor természetesen igen, azonban ezek olyan történések, ami az embert váratlanul éri. Nem beszélve arról, ha valaki balesetet szenved, aminek következtében még akár hetekre, ne adj Isten hónapokra kiesik a munkahelyéről, vagy amit megfigyelhettünk a 2020-as évi pandémia idején, számos munkahely megszűnik, létszámleépítést kell alkalmaznia a vállalatnak a kiadások redukálása érdekében.

Ilyenkor nem csak pár hétről, hónapról beszélünk, hanem akár egyik napról a másikra a jövedelmünk kiesik a képből. Ilyenkor kiemelten fontos az anyagi biztonság megteremtése, hogy pénzügyileg tudatosan építsük fel az életünket.

A gyermeknevelés és az azzal járó csúnyán fogalmazva kiadások is ebbe a kategóriába sorolható. Ezt a témát ebben a kategóriában azért nem emelem ki tüzetesebben, mert számos példát láthattunk már arra vonatkozóan, hogy az emberek úgy döntenek, nem vállalnak utódot.

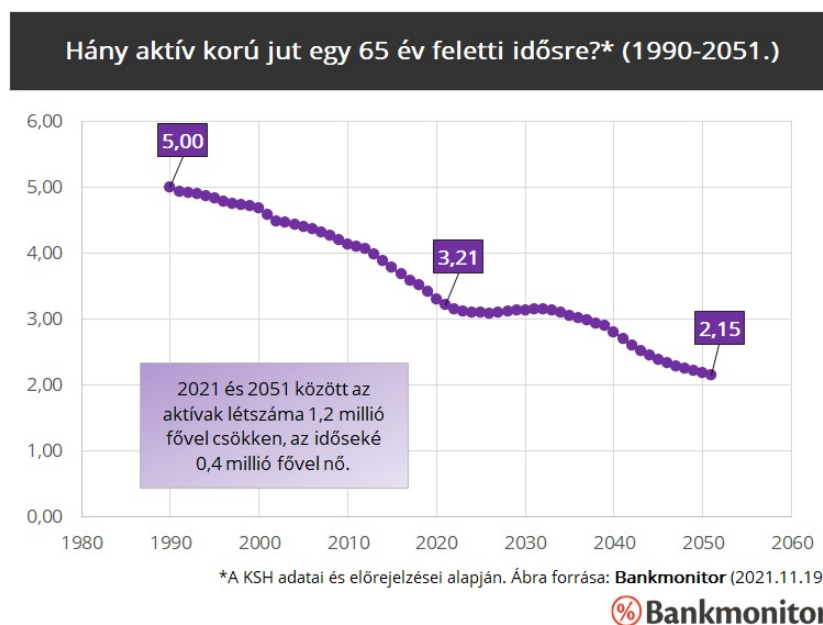
8. ábra: Százalékos változás a gyermekekkel nem rendelkező háztartások számában az EU-ban

Forrás: Eurostat (Household composition statistics, 2023)

Ahogy azt az Eurostat 2023-as év júniusi cikkében is közzétett ábra szemlélteti, a gyermek nélküli háztartások száma 2009-ről 2022-re a fentiek szerint látható módon változott. Jól megfigyelhető, hogy Görögország kivételével (illetve Dánia és Norvégia, ahol nem volt elérhető adat 2009-re visszamenőleg), nőtt a gyermeket nem vállaló háztartások száma az Európai Unióban (8. ábra). Ezért is esett a választásom a nyugdíjtéma jobb átvilágítására, hogy miként is érinti hazánkat, továbbá milyen problémák tapasztalhatók alapvetően a nyugdíjrendszerrel, különböző statisztikák figyelembevételével.

Az Európai Uniót, ahogy hazánkat is demográfiai szempontból megvizsgálva az úgynevezett “előregedő társadalom” jellemzi. Mit is jelent ez? Ahogy Habclicsek és Pákozdi (2004, 87. old) megfogalmazzák egy demográfiai mondásra hivatkozva, ha eltelik úgy egy naptári esztendő, hogy nem voltunk különösebben kitéve semmilyen eseménynek, akkor is részesei voltunk

valaminek. Egy évvel idősebbek lettünk. Vagyis olyankor is történik velünk, a társadalommal valami, ha tulajdonképpen nem történik semmi, legalábbis mi nem észleljük, hogy történt volna bármi is. Ez pedig az elkerülhetetlen öregedés. Erre a jelenségre David M. Cutler és társai (1990, 1. old.) is felfigyeltek korábban. Ugyan könyvükben az Egyesült Államokat vizsgálták, azonban ők is megjegyezték, hogy ameddig „Egy 1960-ban fogamzóképes kort elérő amerikai nő 3,6 gyermeket várna; egy azonos nő 1990-ben csak 1,9 gyermeket várna.” Ezt a megfigyelést számos szemszögből meg lehetne vizsgálni. Ennek lehet valamilyen pszichológiai háttere vagy akár a gyerekkort megvizsgálva hogyan, milyen körülmények között nevelték fel a nőt, de egyszerűen a szokások is változtak az idő előrehaladtával és már a 90-es években sem volt feltétlenül prioritás a minél több utódvállalás. Rachel A. és Michael A. (2007) szintén Amerika szemszögéből vizsgálva azt állították könyvükben, hogy 2030-ra az Egyesült Államok lakosságának egy-ötöd része betölti a 65. életévét vagy azon túl lesz. Az öregedő társadalom és a nyugdíjrendszer fenntarthatóságának összefüggései sokakat foglalkoztat világszerte, Magyarországon, az Európai Unióban és Amerikában is. A jobb megértés érdekében nézzük meg alapjaiban véve, hogyan is néz ki általánosságba véve, de elsősorban nálunk hazánkban a nyugdíjrendszer. Van egy általános nyugdíjrendszer, amelynek működése úgy néz ki, hogy az aktív lakosság (munkavállalói réteg) látja el egyszerűen fogalmazva a már munkától visszavonult réteget, vagyis a nyugdíjasokat.

9. ábra: Hány aktív korú jut egy 65 év feletti idősre?

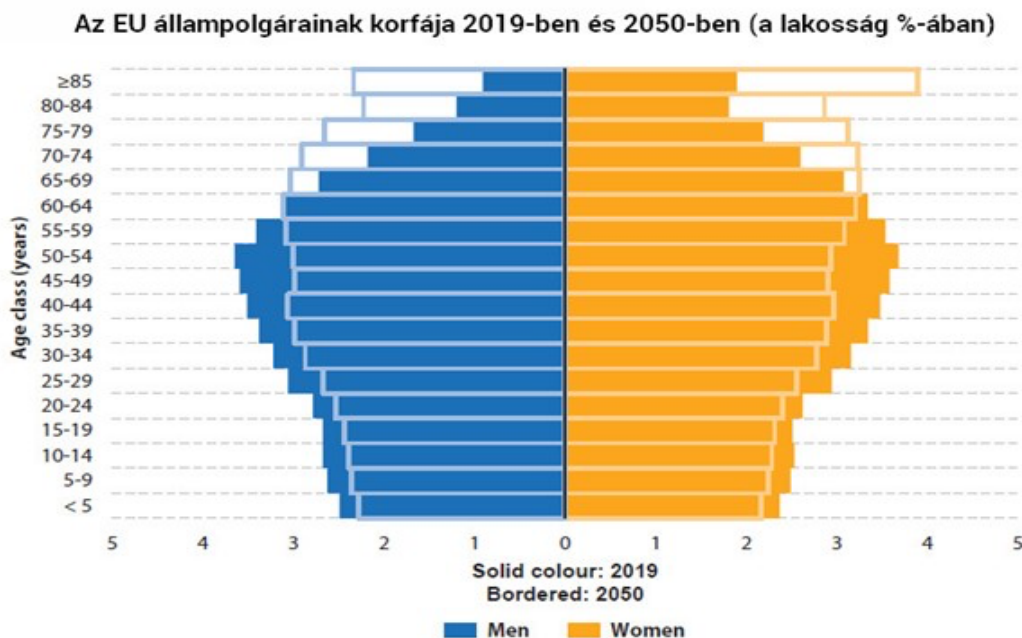
Forrás: Bankmonitor - <https://bankmonitor.hu/mediatar/cikk/lesz-e-nyugdijkatasztrofa-magyarorszagon-15-ev-mulva/>

A 9. ábra szemlélteti, hogy hány aktív korú jut egy 65 év feletti idősre az 1990-es évektől kezdve. A rendszerváltás időszakában 5 aktív korú jutott egy nyugdíjasra, ez a szám, mint egy

35%-al csökkent 2020-ra. A vonalgrafikonon, ami 2021 novemberében készült a Központi Statisztikai Hivatal adatai alapján egy előrejelzés is megfigyelhető, miszerint 2050-re ezzel az ütemű csökkenéssel számolva, mindösszesen 2 munkavállaló fog jutni egy nyugdíjasra.

Miért probléma ez? Az idő előrehaladtával, hogy ne boruljon fel a rendszer, és továbbra is működőképes legyen, elengedhetetlen lesz a nyugdíjkorhatár fokozatos emelése (Bankmonitor.hu, 2021)

Ez a nyugdíjprobléma nem csak hazánkat, hanem ahogy említettem, Amerikát és az Uniót is átfogóan érinti. Ezen a diagrammon a 2019-es adatokat hasonlítják össze, a szintén előre vetített 2050-re várható adatokkal.

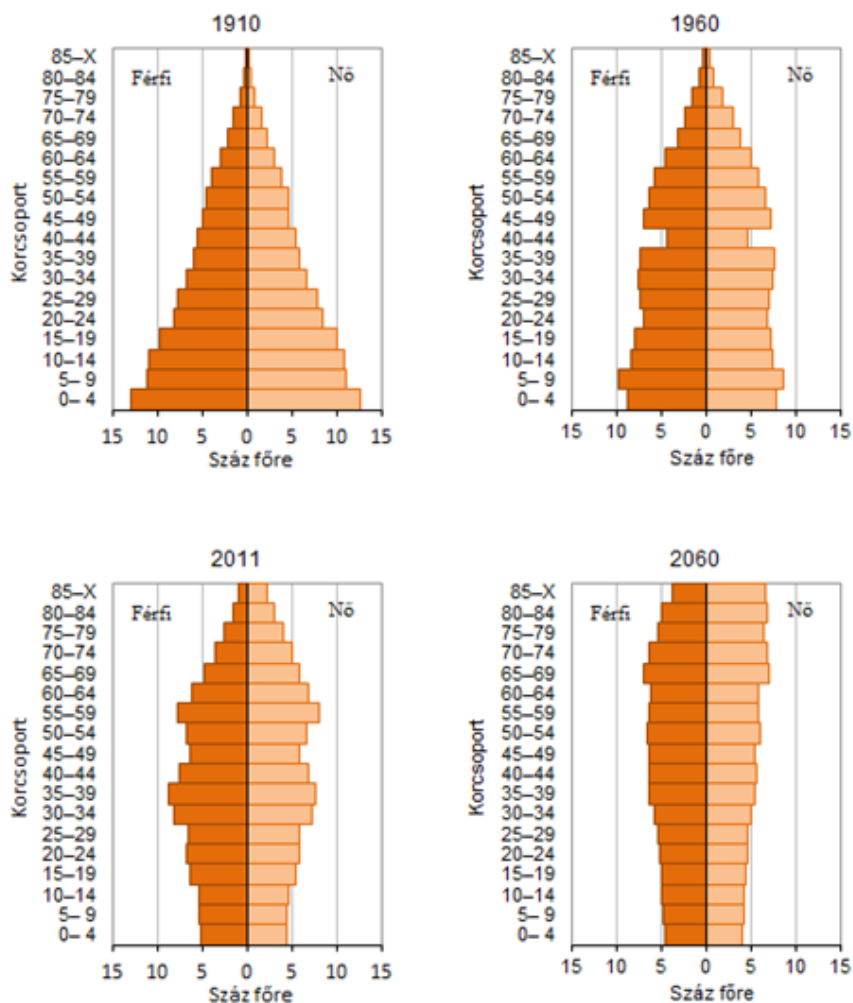

10. ábra: Európai Unió korfa

Forrás: Portfólió, 2020 <https://www.portfolio.hu/befektetes/20201109/aggaszto-utemben-oregszik-a-magyar-tarsadalom-mar-csak-par-ev-es-komoly-gondok-lesznek-az-eltartassal-456306>

Természetesen ez az arány változhat, hiszen semmi nincs kőbe vésve, ugyanakkor aggodalomra adhat okot, hiszen a jelenleg rendelkezésre álló adatok alapján egy olyan problémával áll szemben a társadalom, amelyet nehéz elkerülni. Nem is feltétlen a probléma elkerülését kellene előtérbe helyezni, hanem inkább a megelőzésre lenne érdemes nagyobb hangsúlyt fektetni, hogy tisztán látva a problémát, hogyan tudjuk saját helyzetünket megkönnyíteni vagy legalább könnyebbé tenni.

A magyarországi szemléletet az is mélyen tükrözi, hogy 100 főre levetítve az alábbiak szerint alakul a korfa hazánkban, ami grafikusán ábrázolva szemlélteti a korösszetételt. Az ideális korfát egy piramis alakú grafikonként lehetne jellemezni, amit az 1910-es évek adatai jellemeznek. Jól szemügyre vehető, hogy az évek előrehaladtával, amelyet jelen esetben 50 éves ciklusban láthatunk, a rétegek közötti különbség egyre inkább csökken. Olyannyira, hogy 2011-ben már összeadva a még nem aktív réteget (vagyis a 0 és 19 év kor közöttieket), illetve a már nem aktív, nyugdíjas réteget (65 évtől felfele) a mérleg ugyan a munkavállalói réteg felé billen, viszont előre vetítve 2060-ra ez az arány már a másik oldalra billen (11. ábra). Ezt kiküszöbölve az országok felfelé tolják a nyugdíjkorhatárt, ezzel kompenzálva az aktív korú foglalkoztatottak arányát.

11. ábra: Magyarország Unió korfái

Forrás: KSH Demográfia – <https://demografia.hu/hu/tudastar/fogalomtar/11-korfa>

2. Saját kutatás

2.1. Kutatási célok bemutatása

A dolgozat első felében bemutattam a pénzügyi kultúra összetevőit, feltártam a magyar lakosság pénzügyi területen való nehézségeit és ezen nehézségek befolyásoló tényezőit. Az egyetemisták megtakarítási szokásainak vizsgálata különösen fontos, mivel ezek a fiatalok az egyik kulcsfontosságú csoportja a jövőbeli gazdasági döntéshozóknak és a pénzügyi kultúra formálóinak. A kutatás célja az, hogy mélyebb betekintést nyújtson a magyar pénzügyi kultúra sajátosságaiba és az egyetemisták megtakarítási szokásainak változatosságába, ezáltal hozzájárulva a pénzügyi oktatás és tudatosság fejlesztéséhez a fiatal generáció körében. A megvizsgált szakirodalmak és kutatási eredmények alapján a kutatásom arra irányul, hogy átfogó képet nyújtson a témáról, és javaslatokat fogalmazzon meg a pénzügyi tudatosság növelésére és a megtakarítási kultúra erősítésére Magyarországon.

2.2. Hipotézisek

H1: Az első hipotézisem kiindulópontjaként azt feltételeztem, hogy az egyetemisták nem terveznek hosszú távra, és inkább a jelenbeli szükségleteikre összpontosítanak.

Úgy vélem, hogy a fiataloknak általában kevésbé fontos a jövőbeni bizonytalanságokra való felkészülés, és inkább azonnali élvezetekre vagy szükségletekre költenek, figyelmen kívül hagyva a hosszú távú pénzügyi célokat vagy tartalék képzést. Ennek háttérében lehet a pénzügyi tudatosság hiánya, valamint az egyetemisták általában alacsonyabb jövedelmei, ami megnehezíti számukra a hosszú távú megtakarítások vagy az anyagi biztonság felépítését.

Ez a hipotézis arra ösztönzött, hogy részletesen megvizsgáljam az egyetemisták pénzügyi attitűdjét és viselkedését, valamint feltárjam az esetleges okokat és motivációkat a hosszú távú megtakarítás elhanyagolásában.

H2: Második hipotézisként azt feltételeztem, hogy az egyetemisták nehezen fogadják el a külső pénzügyi tanácsadás segítségét, és inkább elzárkóznak az ismeretlen emberektől vagy forrásoktól.

Úgy vélem, hogy a fiataloknak általában nehézséget okoz elfogadni a segítséget vagy tanácsot olyan személyektől vagy forrásoktól, akikkel nem állnak közeli kapcsolatban. Ez lehet azért, mert félnek az idegenekkel való kommunikációtól, vagy egyszerűen csak nem érzik magukat kényelmesen saját pénzügyeikről beszélgetni egy olyan külsőssel, akivel nincsen semmilyen

érzelmi kapcsolódási pont. Ennek a hipotézisnek az alapján azt vártam, hogy az egyetemisták kevésbé hajlandóak lennének részt venni pénzügyi tanácsadási programokban vagy konzultációkban, és inkább saját maguk próbálják megoldani pénzügyi kérdéseiket, még akkor is, ha ez néha nehézségekbe ütközik.

H3: Harmadik hipotézisként azt vizsgáltam, hogy az egyetemisták nem mindig naprakészek a mai pénzügyi világban, és gyakran hiányzik belőlük az alapvető információ, ami gátolja őket a takarékoskodásban.

Úgy gondolom, hogy a fiataloknak általában kevésbé van tájékozottságuk a pénzügyi kérdésekben, és gyakran nem rendelkeznek azokkal az ismeretekkel, amelyek lehetővé tennék számukra, hogy hatékonyan kezeljék pénzügyeiket. Ennek hátterében lehet a mai modern pénzügyi világ gyors változása, valamint az oktatási rendszer hiányosságai a pénzügyi tudatosság terén. A hipotézis alapján arra számítottam, hogy az egyetemisták kevésbé lesznek hajlandóak takarékoskodni, mivel nem rendelkeznek megfelelő ismeretekkel és ösztönzőkkel, amelyek arra sarkallnák őket, hogy hosszú távú pénzügyi célokat tűzzenek ki vagy pénzügyi tartalékot képezzenek.

H4: A negyedik hipotézisem arra épült, hogy az elmúlt évek gazdasági válságai pozitív hatást gyakoroltak a mai egyetemistákra, és tudatosabbá váltak a pénzügyi tervezés és a hosszú távú megtakarítás terén.

Úgy vélem, hogy a válságok rávilágítottak a pénzügyi bizonytalanságokra és az anyagi veszteségek potenciális kockázatára, amelyek arra ösztönözték az embereket, hogy gondoskodjanak a jövőbeli biztonságukról és tartalékokat képezzenek. Ennek eredményeként azt feltételeztem, hogy az egyetemisták egyre inkább felismerik a takarékoskodás fontosságát és jobban odafigyelnek pénzügyeikre. A hipotézis alapján azt vártam, hogy az elmúlt évek gazdasági eseményei a fiatalokat arra sarkallják, hogy tudatosabban tervezzék meg pénzügyeiket és aktívan részt vegyenek a hosszú távú megtakarításban, tekintettel a pénzügyi stabilitás és a jövőbeli biztonság fontosságára.

2.3. A kutatás körülményeinek bemutatása

A szakdolgozatom kutatási részének kidolgozása során nagy hangsúlyt fektettem arra, hogy a hipotéziseket és célkitűzéseket alaposan átgondoljam és megfelelően strukturáljam. Az adatgyűjtést egy jól megtervezett kérdőív segítségével végeztem, melynek alapvető megközelítése kvantitatív módszer volt. Azonban az adatok elemzése során nem csupán

számszerűségi, hanem minőségi szempontokat is figyelembe vettem, így egy vegyes kiértékelési módszert alkalmaztam. Az adatgyűjtés április hónapban történt, és a vizsgált minta mérete két hét alatt összeállt, így lehetővé tette a kutatás elején kitűzött cél elérését.

A kutatás során fontos volt számomra a megfelelő módszertani megközelítés kiválasztása annak érdekében, hogy a válaszok minél pontosabbak és reprezentatívak legyenek a vizsgált témára vonatkozóan. Ezért döntöttem úgy, hogy a kérdőív formájában történő adatgyűjtést alkalmazom, mivel ez lehetővé tette a résztvevők véleményének strukturált és szisztematikus összegyűjtését. A kérdőív összeállításakor nagy figyelmet fordítottam arra, hogy a kérdéseket olyan módon tervezem meg, hogy a válaszok minél informatívabbak legyenek, és tükrözzék a kutatás célját és hipotéziseit.

A felvetett kérdések többsége zárt végű volt, amely lehetővé tette a válaszok egyszerű és hatékony elemzését. Emellett bizonyos kérdések esetében lehetőségük volt a válaszadóknak saját opciójukat hozzátenni, ha a listában adott esetben nem volt feltüntetve.

Az adatgyűjtési folyamat során kiemelt hangsúlyt fektettem a résztvevők anonimitásának és bizalmának megőrzésére. A résztvevők személyes adatait bizalmasan kezeltem, és kizárólag kutatási célokra használtam fel azokat. Emellett részletes tájékoztatást nyújtottam a kutatás céljáról és menetéről a résztvevők számára, valamint lehetőséget biztosítottam számukra arra, hogy bármikor visszavonják részvételüket a kutatásban.

Az adatok gyűjtése és rögzítése során nagy figyelmet fordítottam az adatok pontosságára és megbízhatóságára. Az összegyűjtött adatokat gondosan ellenőriztem és validáltam annak érdekében, hogy azok valós és releváns információkat tartalmazzanak. Ezeket Excel táblázatokban rögzítettem, mivel ez a formátum lehetővé tette az adatok könnyű kezelhetőségét és átlátható megjelenítését, ami hozzájárult a gyors és hatékony adatelemzéshez.

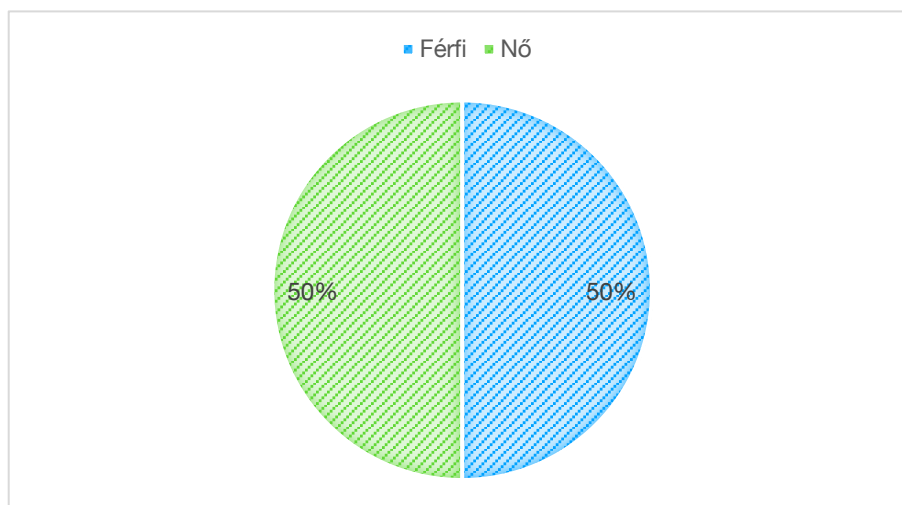
Kutatásom során a kérdőívem fókuszában az egyetemisták megtakarítási szokásai álltak. A célom az volt, hogy jobban megérthessem ezt a korosztályt és annak pénzügyi döntéseit, mivel úgy vélem, hogy az egyetemisták viselkedése és attitűdjei nagyban meghatározzák a jövő pénzügyi trendjeit. Nem kifejezetten a Z generációra összpontosítottam, ugyanakkor a mai egyetemisták nagyobb részét ez a réteg teszi ki, ezért feltételezésem, hogy ez a generáció hajtja majd az innovációt és a társadalmi változásokat a jövőben. Ezért is fontos megérteni, hogyan

alakulnak a pénzügyi szokásaik és milyen hatással lehetnek ezek a jövőbeli gazdasági és társadalmi trendekre.

2.4. A vizsgálati minta bemutatása

Kérdőívem első felében demográfiai szempontok alapján mértem fel a kutatásban résztvevő egyetemistákat. Ennek keretében olyan fontos tényezőket vizsgáltam, mint például az életkor, nem, lakóhely, a jelenleg végzett felsőfokú tanulmányok típusa/területe, és egyéb hasonló jellemzők. Az ilyen demográfiai adatok segítettek abban, hogy jobban megértsem a résztvevők profilját és háttérinformációit, ami kulcsfontosságú volt a későbbi elemzések és következtetések szempontjából.

A kutatásomat áprilisi hónapban végeztem el, és az adatok összegyűjtésére egy két hetes időablakot határoztam meg. Ebben az időszakban összesen 102 résztvevő vett részt, akik kitöltötték a kérdőívet és hozzájárultak megadott válaszaik alapján ezen adatok felhasználásához az eredmények kiértékelése érdekében. A továbbiakban $n=102$ fogunk haladni és ezek alapján történnek az adatok szemléltetése.

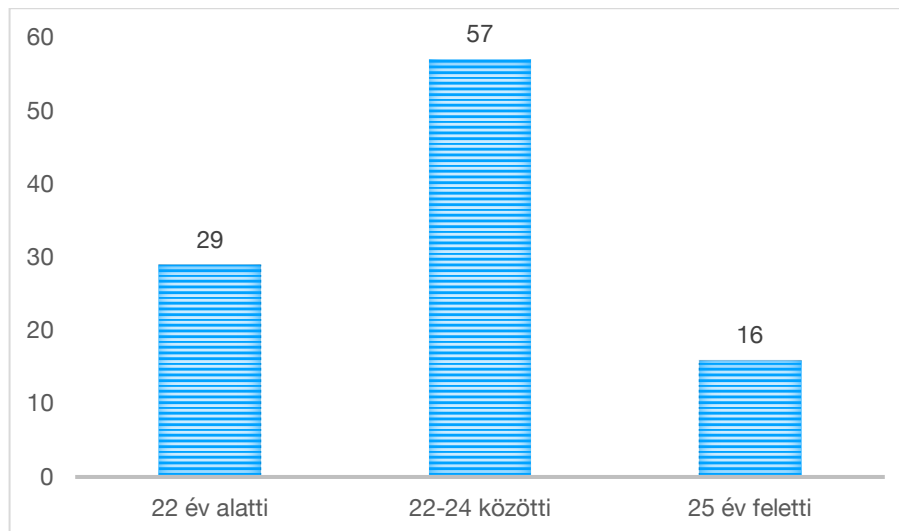
12. ábra: Válaszadók megoszlása nemek szerint ($n=102$)

Forrás: Saját szerkesztés

A 102 egyetemista hallgató közül olyan szerencsében volt részem, hogy a nemenkénti eloszlás 50%-os eredményt hozott, miszerint pontosan 51 nő és 51 férfi segítette a szakdolgozatom kutatását (12. ábra). Személy szerint úgy gondolom, hogy azonos számú férfi és nő részvételének előnye, hogy lehetővé teszi számunkra, hogy jobban megérthessem mindkét nem pénzügyi szokásait és attitűdjét, valamint az esetleges nemek közötti különbségeket. A kiegyensúlyozott nemek aránya segít elkerülni a torzításokat és elfogultságokat az eredményekben, valamint lehetővé teszi a megbízhatóbb összehasonlításokat a nemek között. Ráadásul úgy vélem, hogy a kiegyensúlyozott nemek aránya hozzájárul a társadalmi

egyenlőség és az “inclusivity” elvének elősegítéséhez, ami fontos szempont lehet a kutatás hitelessége és társadalmi relevanciája szempontjából.

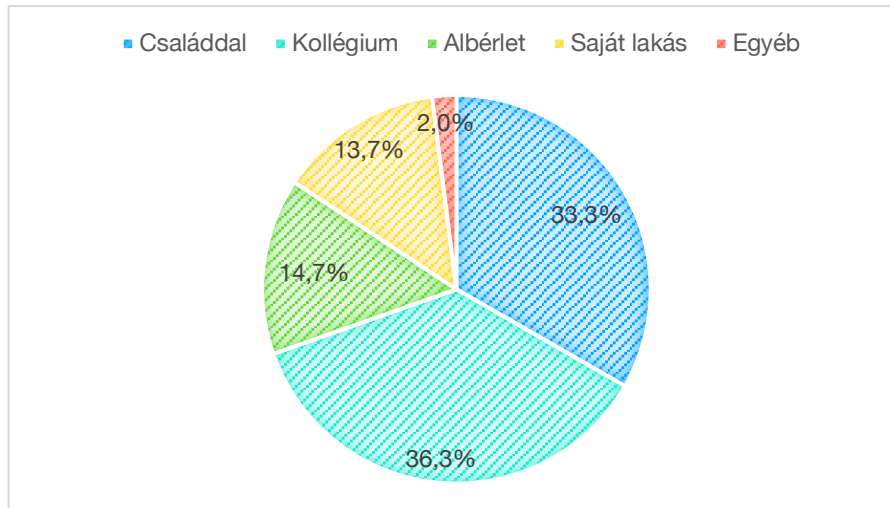
A 13. ábra a válaszadók életkor szerinti megoszlását mutatja be. Az eredmények alapján jól megfigyelhető, hogy a megkérdezettek körülbelül 28%-a 21 éves vagy annál fiatalabb, és 16%-a 25 éves vagy a feletti. A legmagasabb életkorú kitöltő 31 éves volt.

13. ábra: Válaszadók megoszlása életkor szerint (n=102)
Forrás: Saját szerkesztés

A demográfiai szempontok során a finanszírozási formára irányuló kérdéssel is szembe találtak a kitöltők. Ezt azért tartom relevánsnak, hiszen ebből olyan következtetéseket lehet levonni, amiből jól látható, hogy ki az, akinek a plusz kiadással kell számolnia szemeszterenként a tanulmányai folytatása érdekében és ki az, aki az állam által finanszírozott kategóriába tartozik, ezzel is csökkentve a rövid távú kiadásait. A 102 válaszadó közül az állami költségtérítéses kategóriába 79 egyetemista sorolható. A különféle kedvezményektől eltekintve és figyelembe véve az átlagot, az önköltséges képzések tandíja szemeszterenként **200.000 Ft**. Fontos kihangsúlyozni, hogy ez egy nagylelkűen meghatározott árkategória, ami képzési területenként eltér. 2024-ben gazdasági területen továbbtanulóknak ez akár a másfél-kétszerese is lehet, nem beszélve a bölcsész vagy orvosi szférában elhelyezkedni kívánó egyetemistákról. Az átlagban 6-8 szemesztert igénybevevő képzéseknél könnyen kiszámolható, hogy egy 3-4 éves periódus alatt ezzel a továbbra is kihangsúlyozott nagylelkű 200.000 Ft-os összeggel évi mintegy 400.000 Ft-os kiadást jelent, ami a képzés elvégzése végére meghaladhatja a másfél millió forintot is. Azért tartom erről fontosnak beszélni, hiszen figyelembe véve a 2024-es nettó minimálbért Magyarországon, ami 177.400 Ft-ot jelent, egyből szembetűnő, hogy hónapos lebontásban 33.333 Ft-ot kellene spórolni 6 hónapon keresztül, hogy elérhető legyen az adott egyetemi képzés. Ez az összeg a nettó minimálbér, mintegy majdnem 19%-át teszi ki.

Egy másik fontos tényező, ami befolyással bírhat a megtakarítási szokásokra, hogy az egyén hol lakik életvitelszerűen felsőfokú tanulmányai során. Kérdőívemben erre irányuló kérdés megválaszolására is lehetőséget biztosítottam a hallgatóknak. (14. ábra)

14. ábra: Az életvitelszerű lakóhely szerinti eloszlás a felsőfokú tanulmányok során (n=102)
 Forrás: Saját szerkesztés

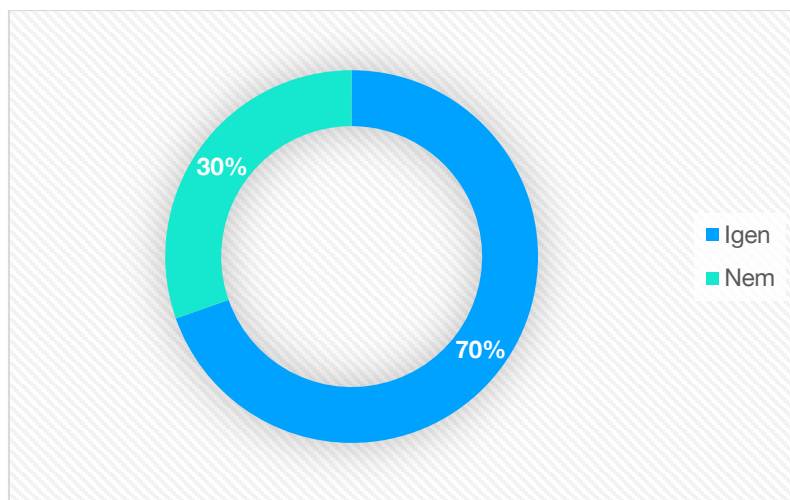
A kutatásban résztvevők mintegy 70%-a családjával vagy kollégiumban lakik életvitelszerűen felsőfokú tanulmányai során, ami a kiadások oldalán vizsgálva jelentős anyagi segítséget tud nyújtani. Ezen hallgatóknál lakásra/házra irányuló tartalékképzés szempontjából is kedvező lehet, ez a későbbiekben szemléltetésre fog kerülni. Ezen felül megkérdeztem a kitöltőket, hogy milyen képzésben vesznek részt, milyen finanszírozási formában és milyen képzési területen tanulnak. A válaszadók 85%-a nappali, 15%-a levelező képzésben vesz részt, döntő többségük, azaz 76%-uk alapképzésen tanulnak, a többiek, FOSZ, mester vagy osztatlan képzéseken. A kitöltő hallgatók 77%-a államilag finanszírozott képzésben vesz részt, csak 23%-uk költségtérítéses. A képzési területük közel 50-50%-ban gazdasági vagy agrár vonatkozású.

A megtakarítások mértékét az is befolyásolja, hogy a kitöltők döntően milyen forrásból finanszírozzák megélhetésüket, az eredmények alapján a hallgatók 20%-a kizárólag saját keresetből él, 24%-át főleg a családja támogatja, a többségük (56%) azonban tanulmányai mellett valamilyen bevételszerző munkát is végez.

3. Eredmények

Ebben a részben a kutatásom eredményeit fogom bemutatni. Az elemzés során átfogó áttekintést nyújtok arról, hogy hogyan válaszoltak a résztvevők a kérdésekre, és milyen minták, trendek figyelhetők meg a válaszokban. A kutatásom során összegyűjtött adatok elemzése és értelmezése alapján olyan főbb megállapításokra fogok koncentrálni, amelyek segítenek megérteni a résztvevők pénzügyi szokásait, attitűdjeit és viselkedését.

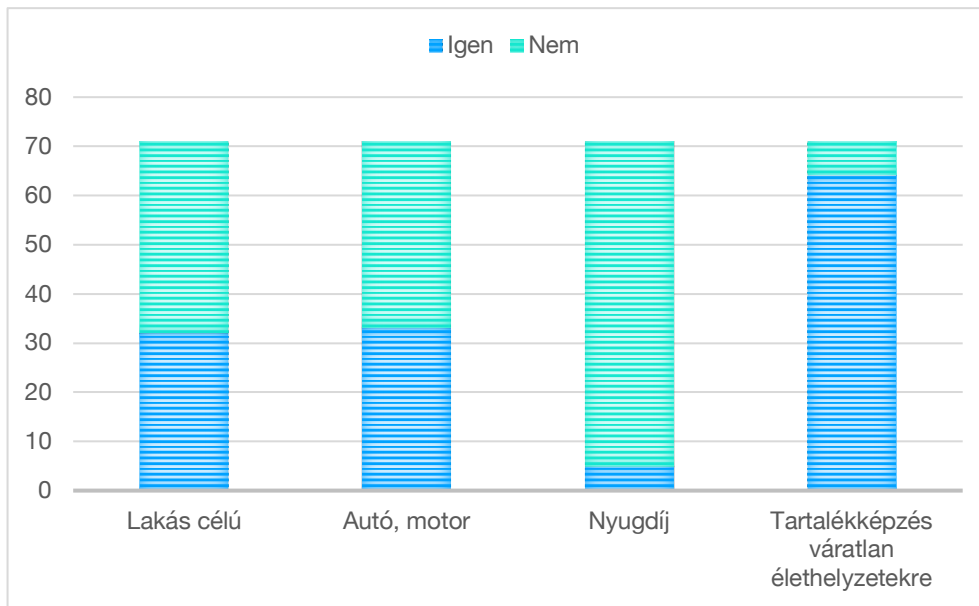
Meglepő tapasztalatként ért a kérdőívet kitöltők pénzügyi tudatossága. Az alábbi kördiagramm (15. ábra) jól szemlélteti, hogy a kitöltők 70%-a rendelkezik megtakarítással.

15. ábra: Megtakarítással rendelkező egyének eloszlása (n=102)
Forrás: Saját szerkesztés

A „nem” opciót jelölő hallgatókat megkérdeztem a megtakarítás hiányának az okairól. 45%-uk azt válaszolta, hogy azért nem rendelkeznek megtakarítással, mert kevés a jövedelmük. 32% éppen felhasználta korábbi megtakarításait, 15% nyilatkozott úgy, hogy a „mának él”, és csak nagyon kevesen alig 7% válaszolta, hogy azért nincs mert nem bízik a bankokban vagy a külső tanácsadóknakban.

A továbbiakban azt is vizsgáltam, hogy azon egyetemisták, akik rendelkeznek megtakarítással, milyen nagyobb célban gondolkodnak, mi a hajtó erő, ami motiválja vagy arra az ösztönzésre sugallja őket, hogy tegyenek félre rendszerességgel. Ennél a kérdésnél természetesen már nem n=102 elem számmal dolgoztam, hiszen akik a “Nem” opciót jelölték meg a megtakarítási kérdésre vonatkozóan, náluk értelemszerűen nem lett volna releváns ennek a kérdésnek a megválaszolása. Ebben az esetben egy sávozott oszlopdiagrammal szemléltetem a kiértékelt eredményeket, jól visszaadva a kontrasztot az egyes kategóriákon belüli érdeklődésről egyaránt (16. ábra).

16. ábra: Megtakarítással rendelkező egyetemisták eloszlása tartalékképzési területenként (n=71)

Forrás: Saját szerkesztés

Az is jól leolvasható a sávozott oszlopdiagrammról, hogy a válaszadók megtakarításai az esetek túlnyomó többségében a váratlan helyzetre való felkészülést célozzák elsődlegesen, ami nem olyan meglepő, hiszen ez is azt mutatja, hogy az elmúlt évek válságai felébresztett az emberekben egyfajta tudatosságot pénzügyi oldalról megvizsgálva. Ebben a kérdésben, hogy az elmúlt évek megpróbáltatásai milyen hatással voltak a megkérdezettekre, a későbbiekben bővebben kifejtésre kerül. Mindenesetre bizalomra adhat okot a jövőre nézve, hogy az emberek az egyetemi tanulmányok megkezdése alatt is már gondolnak a jövőre és az anyagi biztonság megteremtése foglalkoztatja őket. Ami szembeesik a fenti diagrammon (16. ábra), hogy a nyugdíj kérdés mondhatni szinte teljesen érdeklődésen kívülre esik a megkérdezettekénél. Érthető, hiszen az emberre nagy összességében elmondható, hogy nem tervez 35-40 éves távlatban előre. Ugyanakkor, és itt most visszatérve az eredeti n=102 elemszámú alaphalmazhoz, a nyugdíj kérdést is érintettem kutatásomban. Erre irányulóan egy 5 fokozatú skálán kellett értékelniük a kitöltőknek, ahol a következőképpen voltak megadva a válaszlehetőségek: Nagyon egyetértek – Egyetértek – Semleges számomra – Nem értek egyet – Nagyon nem értek egyet. A kérdés arra vonatkozott, hogy mennyire értenek egyet különféle állításokkal (1. táblázat). A válaszokból kitűnik, hogy az egyértelműen kijött, a fiatal egyetemisták számára fontos az anyagi biztonságuk, ennek érdekében törekednek vésztartalék képzésére, és arra számítanak, hogy maguknak kell nyugdíjas éveikről gondoskodni. Azt legkevésbé hiszik, hogy az állam tudná támogatni idős korukban, de az is látható, hogy ugyan vannak céljaik, de nem feltétlenül ismerik jól a lakástakarékpénztári lehetőségeket, is inkább

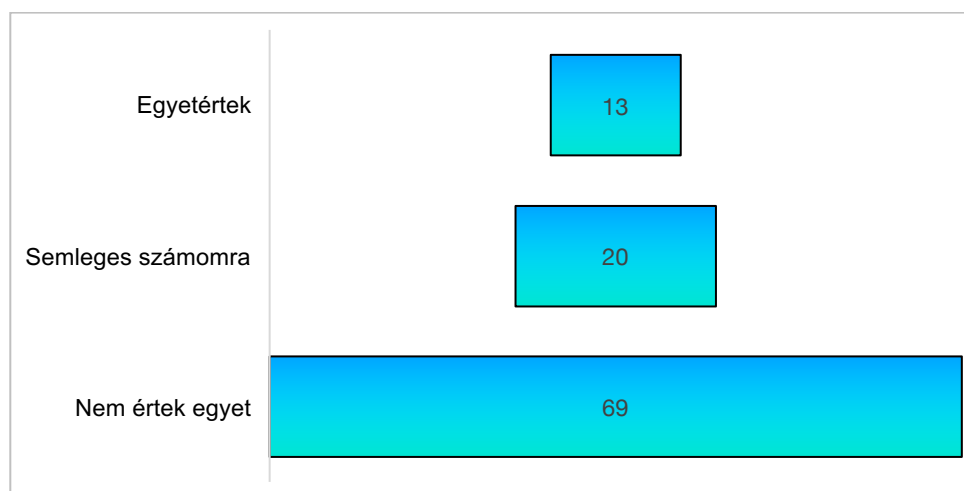
semleges az álláspontjuk a gazdasági tartalmú hírek olvasása kapcsán, valamint a külső tanácsadóval való konzultációval is inkább semlegesek.

1. Táblázat: Válaszadók pénzügyi tudatosságára vonatkozó állítások értékelése

Állítások	Átlag	Szórás
Fontos számomra az anyagi biztonságom.	4,59	0,69
Fontos számomra, hogy mindig rendelkezek egy kis „vésztartalékkal”.	4,44	0,75
Nyugdíjas éveimről nekem kell majd gondoskodni.	4,02	1,09
Akármenyi jövedelemem van, mindig félreteszek belőle valamennyit.	3,85	0,89
Körültekintően vásárolok, megfontolom, hogy mire költök.	3,64	0,94
Jól ismerem a megtakarítási formákat.	3,41	1,00
Szívesen fogadok tanácsot külső tanácsadótól.	3,32	1,15
Olvasok gazdasági híreket.	3,24	1,06
Jól ismerem a lakástakarékpénztári lehetőségeket.	2,43	1,09
A nyugdíjas éveimről az állam tud majd gondoskodni.	2,11	1,16

Forrás: Saját szerkesztés

Ezek közül most kettőt szeretnék kiemelni. Az egyik állítás úgy szólt, hogy “A nyugdíjas éveimről az állam tud majd gondoskodni.”. Ugyan 5 fokozatú skálán mértem fel a válaszokat, az átláthatóság és a következtetések könnyebb levonhatósága érdekében 3 nézőpontra szűkítettem a kört, összevonva a 2 pozitív és 2 negatív véleményt, illetve meghagyva a semleges csoportba tartozókat. Egyértelműen az látszik, hogy a válaszadók alig 13%-a ért egyet azzal, hogy az állam gondoskodik majd róla idős korában.

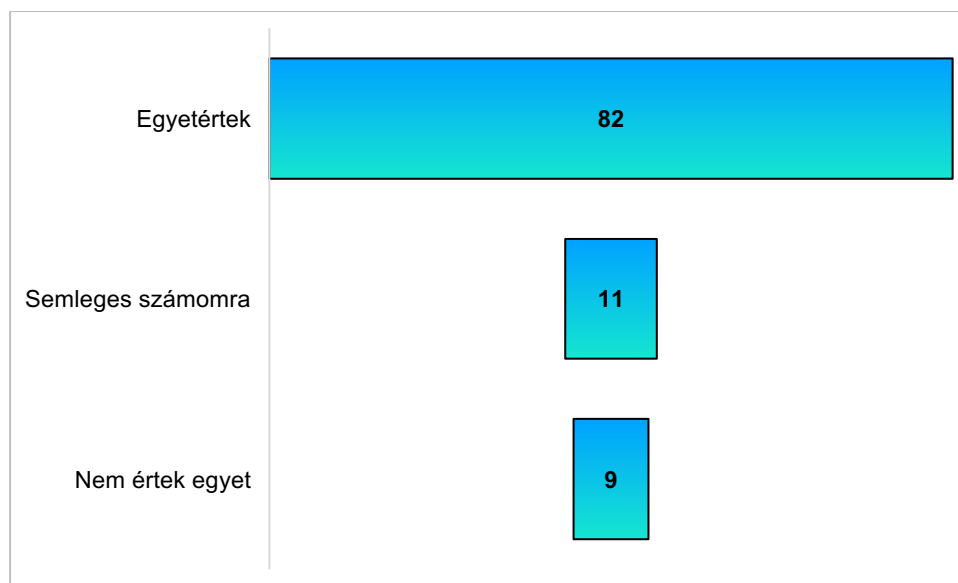

17. ábra: A válaszok eloszlása arra a kérdésre vonatkozóan, hogy az állam tud-e gondoskodni az egyén nyugdíjas éveiről (n=102)

Forrás: Saját szerkesztés

A nyugdíj témánál maradva és a fent említett állításnak a másik oldalára is rákérdeztem, miszerint mennyire érzik úgy a kutatásban résztvevők, hogy nekik kell gondoskodni saját

nyugdíjas éveikről. Érdekesnek gondoltam összevetni ezeket a válaszokat azokkal az adatokkal, amelyek azt mutatták, hogy milyen célból rendelkeznek jelenleg megtakarítással. Itt a válaszok száma eltérő, ezért az összehasonlítás vetítési alapja más, de az megállapítható, hogy ugyan a fiataloknak egyértelműen az a várakozásuk, hogy maguknak kell gondoskodni a nyugdíjas éveikről, mégsem cseleksznek így jelen pillanatban. Ezt a megállapítást szemléltetik a 16. és 18. ábrák. A kiértékelés során az egyik alaphalmaz válaszadóinak száma $n=102$, többen válaszolták az “Egyetértek” vagy “Nagyon egyetértek” opciót arra az állításra vonatkozóan, hogy “Nyugdíjas éveimről nekem kell majd gondoskodni.”, mint a 16. ábra összválaszadóinak száma, ahol $n=71$ volt.

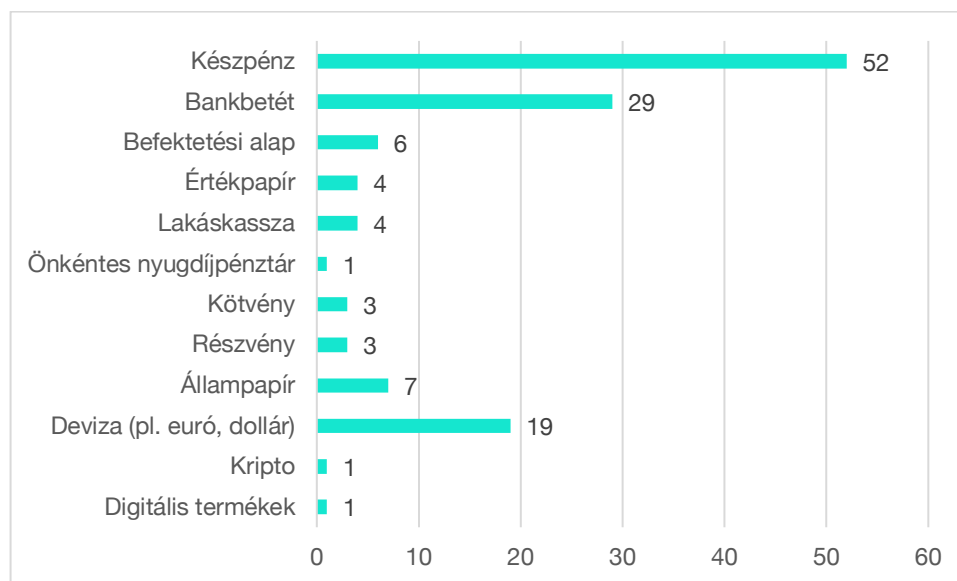

18. ábra: Válaszok eloszlása arra az állításra vonatkozóan, hogy a nyugdíjas évekről az egyénnek, saját magának kell gondoskodni ($n=102$)

Forrás: Saját szerkesztés

Azon egyetemisták körében, akik rendelkeznek megtakarítással, olyan kérdést tettem fel, hogy a megadott lehetőségek közül válasszák ki, hogy személy szerint a megtakarításnak mely formáját választották. Ennél a vizsgálatnál természetesen ugyanazzal an $n=71$ elemszámmal dolgoztam, mint a 16. ábránál. Jelölőnégyzetes válaszlehetőség volt, ami azt jelentette, hogy több választ is be lehetett jelölni. A készpénz, bankbetét, befektetési alap, értékpapír, lakáskassza, önkéntes nyugdíjpénztár, kötvény, részvény, állampapír, deviza (pl. euro, dollár) és egy olyan lehetőség is fel volt kínálva, hogy a kitöltő saját maga adja meg, hogy milyen egyéb fajtájú befektetése van, ami nem szerepelt a felsoroltak között. Ezek az opciók közül tudtak választani a kutatásban résztvevő személyek. A megtakarítással rendelkezők körében mindösszesen 2 olyan eset volt, ahol nem jelölték be a készpénzt, mint megtakarítási forma, a többi eshetőségben készpénzben vagy készpénzben is gondolkodnak az emberek, mint

tartalékképzési mód. A készpénzt követően a bankbetét volt a második legnépszerűbb, harmadik helyen pedig a deviza, mint megtakarítási forma végzett.

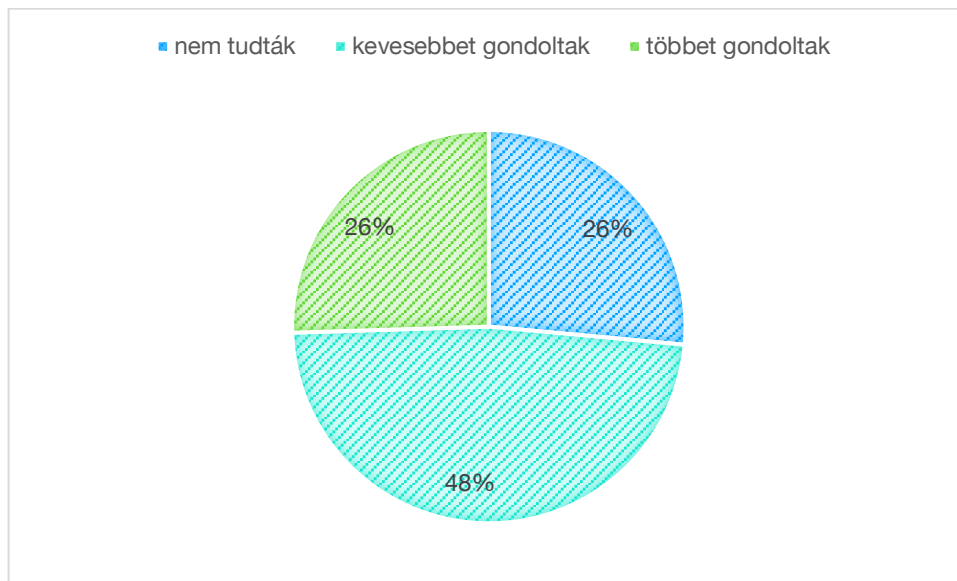

19. ábra: A megtakarítási típusok szerint való eloszlás
 Forrás: Saját szerkesztés

Ami egy kellemes meglepetés volt a kérdőív kiértékelése folyamán látva azt, hogy azon személyek, akik megtakarítással rendelkeznek havi átlagban nézve a jövedelmük hány százalékát teszik félre valamilyen formában. Alapvetően az a személyes véleményem, hogy aki a hónap végét úgy tudja kihozni, hogy pluszban marad, már egy érett gondolkodás jellemzi. A következő kérdést fogalmaztam meg és került szembe azokkal az emberekkel, akik úgy nyilatkoztak, hogy rendelkeznek tartalékkal: “Jövedelmed hány százalékát takarítod meg havi átlagban nézve?”. Előzetes gondolataim ugyan voltak, de mint utólag kiderült naívan vélekedtem az 5-15%-os becslésemmel. A válaszadók átlagosan 20,4%-ot tesznek félre a jövedelmükből havonta. Ez az érték kicsit csalóka, hiszen ha mellé tesszük, hogy ezen adatok szórása 16,16-ra esik, akkor jobban megérthetjük, hogy igen kiugró értékek vannak mind pozitív, mind negatív irányba. Azonban nem elvéve az érdemet a kutatásban résztvevőktől, jó volt látni a kiértékelés alatt, hogy az alanyok majdnem $\frac{3}{4}$ része foglalkozik a havi rendszerességű tartalékképzéssel.

A pénzügyi tájékozottságot egy egyszerűnek tűnő, ám ugyanakkor jól átgondolandó kérdéssel mértem fel. A kutatásban résztvevőknek arra a kérdésre kellett válaszolniuk, hogy tudják-e mennyi a nettó minimálbér Magyarországon 2024-ben. Azért tartom kardinálisnak ennek a szempontnak a vizsgálatát, hiszen olyan következtetéseket lehet levonni, ami segítségként szolgálhat a későbbiekben akár a felsőoktatás területén, akár már a középiskola/gimnáziumi évek alatt.

A nettó minimálbér Magyarországon 2024-ben a Portfólió felmérése alapján 177.400 Ft. A garantált bérminimum pedig bruttó 326. 000 Ft, amely nettó 216.800 Ft-t tesz ki. Azt a következtetést vontam le a beérkezett válaszok alapján, hogy a kitöltők tájékozottsága bizonytalan, a válaszadók 26%-a nem tudta egyáltalán a minimálbér összegét, másik 26%-a magasabbnak ítélte az összeget és további 48% inkább kevesebbnek hitte (20. ábra). Pedig a kitöltők 89%-a tanulmányai során tanult pénzügyi ismereteket.

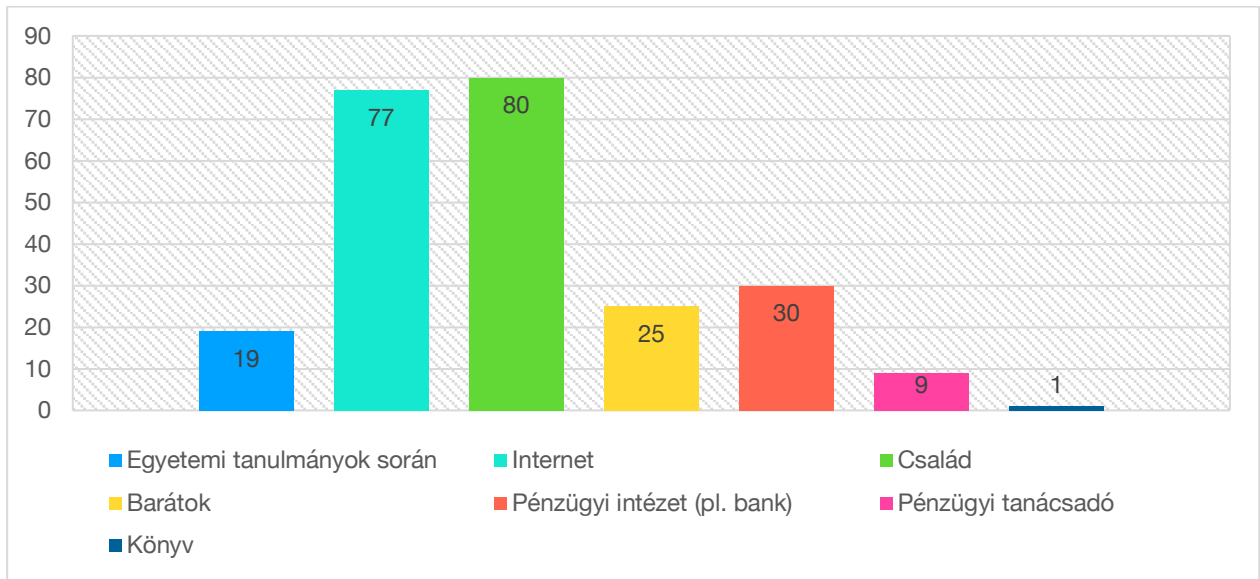

20. ábra: A minimálbérrre való tájékozottság eloszlása
Forrás: Saját szerkesztés

Fontosnak tartom kihagsúlyozni, hogy természetesen egy kérdésből nem húzható rá senkire sem, hogy mennyire tájékozott a gazdasági világban. Maga a kérdéskör sem fekete-fehér, ugyanakkor alapvető információnak tartom, hogy valaki megközelítőleg tisztában legyen a nettó minimálbérről és ne érjen váratlanul senkit sem, aki frissen kerül a munkaerőpiacra akár diákszövetkezet, részmunkaidős vagy főálláson keresztül.

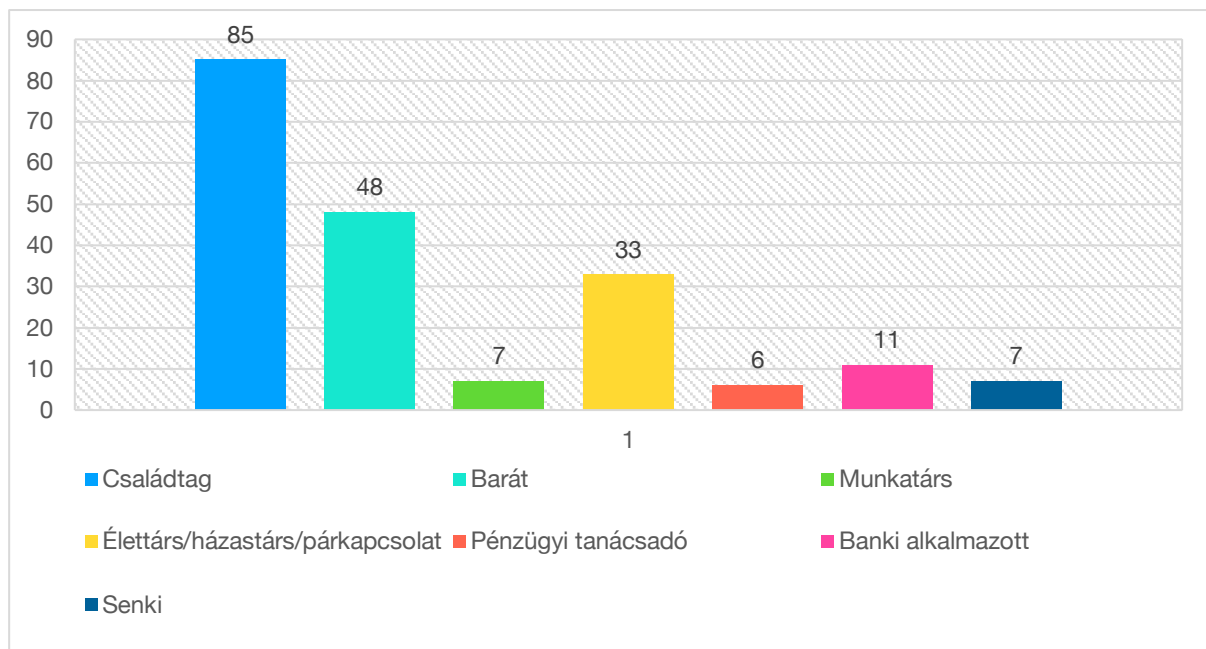
Szakedolgozatom elején kicsit pszichológiai aspektusból is vizsgáltam a nyitottságot, mint személyiségi jellemzőt, ezért természetesen az erre irányuló kérdéseket sem hagyhattam ki kérdőívemből. A szülők ahogy halad előre gyerekük az életben, minden területen ellátják valamilyen tanáccsal vagy megosztják gondolatukat, álláspontjukat valamilyen szinten. A nyitottságot vizsgálva az egyetemistáknak olyan kérdésre kellett válaszolniuk, ahol arra voltam kíváncsi, hogy honnan tájékozódnak, ha pénzügyi kérdéseik merülnének fel. Ennél a kérdésnél is egyszerre több opció kiválasztására is volt lehetőség, Ahogy az várható volt az elsődleges

opció természetesen a család volt, illetve a mai világban már a mindennapjainkba beivódott internet szerepel 2. helyen, ahol a fiatalok tájékozódnak, információkat keresnek. (21. ábra)

21. ábra: Pénzügyi kérdés felmerülése esetén való tájékozódás eloszlása (n=102)
 Forrás: Saját szerkesztés

A nyitottság gondolatmenetét folytatva az ezt követő kérdésem az volt, hogy kivel vitatják meg az egyetemisták saját pénzügyi helyzetüket, esetleges céljaikat. Természetesen a válaszok ebben az esetben jól tükrözték a fentebb említett kérdés megerősítését, miszerint az esetek nagy részében egy családtaggal vitatják meg a pénzügyi kérdéseket (22. ábra).

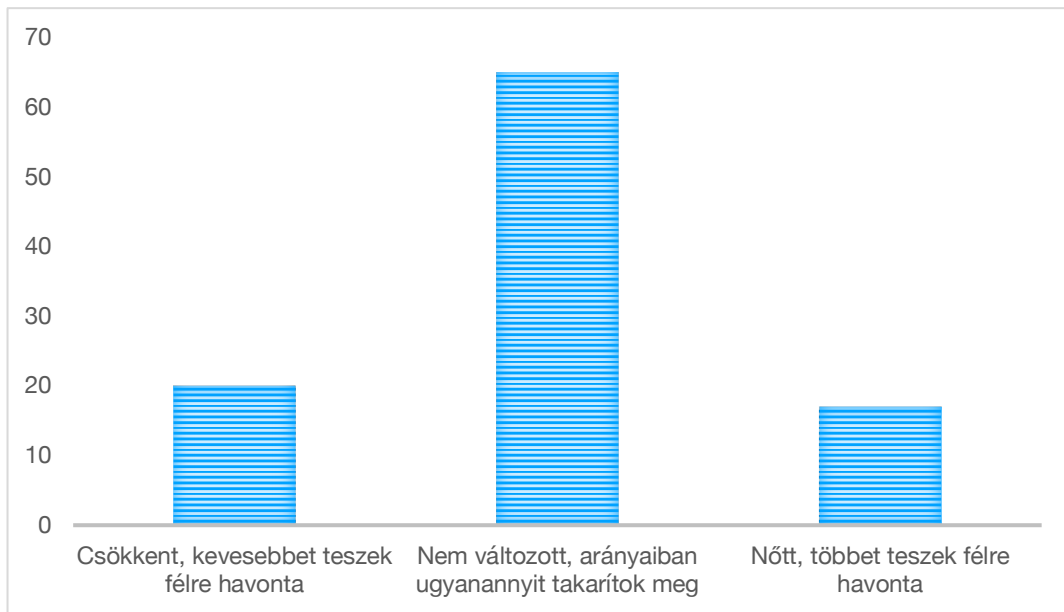

22. ábra: Pénzügyi helyzet/célok megvitatásának eloszlása
 Forrás: Saját szerkesztés

Ezen kérdés kiértékelése fontos felismerésekre és következtetésekre adhat lehetőséget. Egyrészt, ez a tendencia arra utalhat, hogy a családi támogatás és vélemény fontos szerepet játszik a hallgatók pénzügyi döntéseikben. Az ilyen beszélgetések lehetőséget teremtenek arra, hogy az megvitassák és megértsék a családjuk pénzügyi értékrendjét, hiedelmeit és prioritásait, ami befolyásolhatja saját pénzügyi gondolkodásmódjukat és döntéseiket is. Másrészt lehetőség nyílik az információcserére és a tanácskérésre, ami segíthet az egyetemistáknak abban, hogy megalapozottabb pénzügyi döntéseket hozzanak és jobban megértsék a pénzügyi lehetőségeiket.

Ami a 21. és 22. ábráról jól leolvasható, hogy a megkérdezettek elenyésző számban jelölték meg a pénzügyi tanácsadót, mint opciót arra vetőlegesen, hogy kivel osztanák meg céljaikat és kitől kérnének iránymutatást a pénzügyi szférában. Az adatokból az a következtetés vonható le, hogy a hallgatók inkább nem igénylik a pénzügyi tanácsadók segítségét, amelynek számos magyarázata lehet. Először is, sokak számára hiányzik a bizalom a pénzügyi szakemberek iránt. Attól tartanak, hogy az érdekek nem azonosak és nem kapnak objektív tanácsokat. Ezért inkább elzárkóznak az ebben a szférában tevékenykedő szakértőktől. Másodsorban, sokan félnek az ismeretlentől. Nem érzik magukat kényelmesen azzal, hogy megosztják személyes pénzügyi helyzetüket egy idegen személlyel, inkább zárkóznak el, nem nyílnak meg és nem tárják mások elé pénzügyeiket. Emellett sokak számára a pénzügyi tervezés és befektetésekkel kapcsolatos ismeretek hiánya is jelenthet akadályt. Nem érzik magukat eléggé felkészülteknek arra, hogy egy tanácsadóval hatékonyan együttműködjenek, és inkább a saját útjukat választják a pénzügyek kezelése terén vagy csak elég magára a Z generáció egyik alapvető problémájára gondolni, hogy makacsok és úgy gondolják, ne egy ismeretlen mondja meg mi a helyes és mi nem.

A kérdőív összeállításánál nagyon felkeltette az érdeklődésemet, hogy vajon mások hogyan vélekednek az elmúlt évek válságairól, gondolok itt a Covid-19-re, az energiaválságra, a tőlünk keleten dúló háborús konfliktusra. A szakirodalom feldolgozásnál kitértem arra, hogy ezeknek milyen befolyásoló hatásai voltak a gazdaságra, azonban arra is kíváncsi voltam, hogy az emberek attitűdjét befolyásolta-e, ha igen akkor pozitív vagy negatív irányba (23. ábra).

23. ábra: Válságok befolyásolása szerinti eloszlás a megtakarítási szokásokra vonatkozóan
Forrás: Saját szerkesztés

4. Következtetések, javaslatok

4.1 Hipotézisértékelés

A kutatásom eredményeire hivatkozva szeretném a korábbiakban említett hipotéziseimet újra megvizsgálni egyesével és a tanulságokat levonva értékelni, hogy azok helytállóak-e vagy sem.

H1: Az első hipotézisem kiindulópontjaként azt feltételeztem, hogy az egyetemisták nem terveznek hosszú távra, és inkább a jelenbeli szükségleteikre összpontosítanak.

A kutatás eredményei alapján az első hipotézisemet, miszerint az egyetemisták nem terveznek hosszútávon és inkább a jelenbeli szükségleteikre pontosítanak, megjegyzésül örömmel jelenthetem, hogy ezen állításomat elvetem. Ahogy az a kérdőív során kiderült a megkérdezettek több, mint 70%-a rendelkezik valamilyen megtakarítással, ebből kifolyólag kijelentem, hogy a felsőoktatásban tanulók igenis gondolnak a jövőre és nem máról holnapra élnek.

H2: Második hipotézisként azt feltételeztem, hogy az egyetemisták nehezen fogadják el a külső pénzügyi tanácsadás segítségét, és inkább elzárkóznak az ismeretlen emberektől vagy forrásoktól.

Második hipotézisem, miszerint az egyetemisták nehezen fogadnak el külső segítséget és inkább elzárkóznak az idegen, ismeretlen forrástól vagy külsős személytől, helytállónak bizonyult. A 21. és 22. ábra is jól szemlélteti, hogy a pénzügyi tanácsadó az utolsó helyekre esett az összes többi lehetőség közül a válaszadóknál.

H3: Harmadik hipotézisként azt vizsgáltam, hogy az egyetemisták nem mindig naprakészek a mai pénzügyi világban, és gyakran hiányzik belőlük az alapvető információ, ami gátolja őket a takarékoskodásban.

Harmadik hipotézisem alatt a naprakészséget vizsgáltam pénzügyi szempontból. A kérdések megválaszolása után elmondható, hogy az egyetemisták bizonytalanok a 2024-es nettó minimálbérrel kapcsolatban, az sem jelenthető ki, hogy feltétlenül jól ismerik a lakástakarékpénztári lehetőségeket, is inkább semleges az álláspontjuk a gazdasági tartalmú hírek olvasása kapcsán, valamint a külső tanácsadóval való konzultációval kapcsolatban is. Állításomat ezért helytállónak tartom.

H4: A negyedik hipotézisem arra épült, hogy az elmúlt évek gazdasági válságai pozitív hatást gyakoroltak a mai egyetemistákra, és tudatosabbá váltak a pénzügyi tervezés és a hosszú távú megtakarítás terén.

Negyedik hipotézisem alapjául az elmúlt évek válságait vettem, továbbá azt feltételeztem, hogy ezek pozitív hatást gyakoroltak a megkérdezettek pénzügyi szokásaira megtakarítási oldalról vizsgálva. A válaszok tekintetében az esetek többségében ugyan nem változtatott az egyetemisták megtakarítása szokásain az elmúlt évek eseményei, így ezért ezt a feltevésemet elvettem. Figyelembe véve ugyan, hogy már ezen idők alatt is elkezdtek félre tenni az emberek pozitív érzéseket ébreszt bennem a jövőre vonatkozóan.

4.2. Konklúzió, fejlesztő javaslatok

Az adatok elemzése alapján számos érdekes megfigyelésre jutottam, melyek alapján kifejleszthetők olyan javaslatok, amelyek segíthetnek a pénzügyi tudatosság és megtakarítási szokások fejlesztésében az egyetemi hallgatók körében.

Elsőként olyan javaslattal tudok előállni, hogy az egyetemek és főiskolák, de azt is kijelentem, hogy a gimnáziumok is – akár csatlakozva a PÉNZ7 programhoz- szervezzenek rendszeres pénzügyi oktatási programokat vagy workshopokat, amelyek segítenek a hallgatóknak megérteni a hosszú távú pénzügyi tervezés fontosságát. Ez lehetőséget adna számukra arra, hogy megismerjék a megtakarítások különböző formáit és azok előnyeit, valamint megértsék, hogy miként lehet hatékonyan kezelni a jelenbeli pénzügyi helyzetüket a jövő érdekében.

Másodszor, fontos lenne javítani a pénzügyi tanácsadás elérhetőségét és vonzerejét a lakosság körében, ugyanis az embereknek inkább negatív, mintsem pozitív véleménye és érzései vannak a pénzügyi tanácsadókat illetően. Ez lehetne például online tanácsadási lehetőség vagy rendszeres tanácsadói fogadóórák szervezése, ahol a hallgatók személyre szabott tanácsokat kaphatnak pénzügyi tervezésükkel kapcsolatban.

Véleményem szerint az egyetemek és főiskolák szervezzenek rendszeres tájékoztató eseményeket vagy kampányokat a legfrissebb pénzügyi információkról és trendekről. Ez lehetővé tenné a hallgatók számára, hogy naprakészek maradjanak a pénzügyi világban, és megértsék, hogyan befolyásolhatják a pénzügyi döntéseiket az aktuális gazdasági helyzet.

A hallgatók számára könnyen hozzáférhetővé kellene tenni a pénzügyi tervezőeszközöket és applikációkat, amelyek segíthetnek nekik nyomon követni a kiadásaikat, megtakarításaikat és céljaikat. Ezek az eszközök lehetővé teszik számukra, hogy hatékonyabban tervezzenek és kezeljék pénzügyeiket, és segíthetnek nekik elérni hosszú távú pénzügyi céljaikat.

Ezen fejlesztő javaslatok bevezetése és végrehajtása segíthet abban, hogy az egyetemisták jobban megértsék és kezeljék pénzügyeiket, és elősegítheti a hosszú távú pénzügyi stabilitást és jólétet a jövő generációi számára.

4. Összefoglalás

A szakdolgozat fő témája a pénzügyi kultúra és tudatosság volt, melynek keretében a felsőoktatásban tanuló hallgatók megtakarítási szokásait vizsgáltam. A kutatás célja az volt, hogy feltérképezze, hogyan tekintenek a hallgatók a hosszú távú pénzügyi tervezésre és megtakarításra, valamint, hogy milyen tevékenységeket végeznek ezen a területen. A téma aktualitását a váratlan gazdasági események adták, mint például a 2020-as világjárvány vagy a kirobbanó háborús konfliktusok, melyek rámutattak az egyéni pénzügyi stabilitás és a tartalékképzés fontosságára. A dolgozat hangsúlyozza a pénzügyi tudatosság és kultúra jelentőségét a gazdasági stabilitás és az egyéni jólét szempontjából, és bemutatja, hogy milyen kezdeményezések indultak ezen a területen Magyarországon. A pszichológiai szempontok elemzése segített megérteni, miért lehet kihívást jelentő az emberek számára a tartalékképzés, és milyen érzelmi reakciókat váltanak ki a pénzügyi témák. A dolgozat részletesen bemutatja a tartalékképzés különböző területeit, és három nagy csoportot azonosít ezen a téren. Emellett nagyobb példákon keresztül bemutatja, hogy milyen kihívásokkal kell szembenézni a magyar gazdaságban 2024-ben.

A második részben a saját kutatás módszertana került előtérbe, amely a felsőoktatásban tanuló hallgatók körében végzett kérdőíves felmérésre épült. A módszertan kiválasztásának indoka az volt, hogy a kérdőíves módszer gyorsan és hatékonyan gyűjti össze a releváns adatokat a vizsgált területekről, lehetővé téve a résztvevők véleményének és tapasztalatainak átfogó elemzését. A kutatás eredményeit vizuálisan is szemléltettem különböző diagrammok segítségével, hogy könnyebben értelmezhetővé tegyem a tendenciákat és az összefüggéseket. Hipotéziseimet az irodalmi feldolgozás során átolvasott különböző cikkekre alapozottan fogalmaztam meg. Az eredmények összevetésével kijelenthetem, hogy hipotéziseim közül volt olyan, ami elvetésre került, ugyanakkor akadt helytálló is közöttük. Következtetésnek azt mondhatom, hogy a jövő generációja jó irányba halad a pénzügyi tudatosság terén, hiszen jól látható volt az anyagi biztonság megteremtésének elkezdése már ilyen fiatal korban is.

A pénzügyi kultúrának a vizsgálatát tovább lehetne bővíteni a későbbiekben úgy, hogy a vizsgált kört kibővíteni a magyar társadalom egészére. Érdekes következtetéseket lehetne levonni, hogy az idősebb generáció hogyan vélekedik a megtakarításról és mennyire vannak felkészülve váratlan helyzetekre, illetve milyen egyéb megtakarítási típusokban gondolkodnak. Mivel nagyobb és több tapasztalattal is rendelkeznek érdekes lehet abból a szempontból megvizsgálni ezt a témát, hogy gondolkodásmódjuk mennyire tér el a felsőfokú tanulmányokat végzett hallgatókétól, illetve ők hogyan látják a jelen magyar gazdasági helyzetet.

IRODALOMJEGYZÉK

1. Andor György (2018): Üzleti gazdaságtan. Akadémiai Kiadó. Budapest.
https://mersz.hu/dokumentum/dj300ugt__1
2. Atkinson, Adele – Messy, Flore-Anne (2012): Measuring Financial Literacy. OECD Working Papers on Finance, Insurance and Private Pensions, No. 15, OECD Publishing, Paris idézi Csiszárík-Kocsir Á. – Garai-Fodor M. (2018): Miért fontos a pénzügyi ismeretek oktatása a Z generáció véleménye alapján? Polgári Szemle, 14. évf. 1-3. sz. 107-119. o.
3. Ábel István – Nagy Gyula (2022): Vélekedések az inflációról. Megalapozatlan feltételezések és megdönthetetlen elméletek Link:
https://real.mtak.hu/158784/1/3_Abel_matematika_cd62d43e46.pdf
Letöltés ideje: 2024.04.20
4. Bankmonitor (2021): Lesz-e nyugdíjkatasztrófa Magyarországon 15 év múlva? (x)
Link: <https://bankmonitor.hu/mediatar/cikk/lesz-e-nyugdij-katasztrofa-magyarorszagon-15-ev-mulva/>
Letöltés ideje: 2024.02.09.
5. Baranyai Zsolt – Csernák József – Huzdik Katalin – Széles Zsuzsanna (2019): Lakossági megtakarítások és befolyásoló tényezők. Empirikus kutatások tapasztalatai. Nemzeti Közszolgálati Egyetem. Közigazgatási Továbbképzési Intézet. Budapest.
Link:<https://nkerepo.uni-nke.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/15960/Lakossagi%20megtakaritasok.pdf>
6. Botos K. – Botos J. – Béres D. – Csernák J. – Németh E. (2012): Pénzügyi kultúra és kockázatvállalás a közép-alföldi háztartásokban. Pénzügyi Szemle, 3, 291-309. o.
7. Culter, D. M.et. al (1990): An Aging Society: Opportunity or Challenge? The Johns Hopkins University Press
Letöltés ideje: 2024.04.20.
8. Colin G. DeYoung (2015): Cybernetic Big Five Theory. Journal of research in personality Letöltés ideje: 2024.04.10.
9. Ecopedia (2024): Megtakarítás Link: <http://ecopedia.hu/megtakaritas>
Letöltés ideje: 2023.12.28.
10. Elwin Tobing (2011): Demography and cross-country differences in savings rates: a new approach and evidence
Letöltés ideje: 2024.04.20.

11. Hablicsek László és Pákozdi Ildikó (2004): Az előregedő társadalom szociális kihívásai
Link: https://www.esely.org/kiadvanyok/2004_3/HABLI1.pdf
Letöltés ideje: 2024.04.19
12. Heidi Deneweth (2011): A fine balance. Household finance and financial strategies of Antwerp households, 17th-18th century Link: https://www.researchgate.net/publication/289971981_A_fine_balance_Household_finance_and_financial_strategies_of_Antwerp_households_17th-18th_century
Letöltés ideje: 2024.04.15
13. Hergár E. – Kovács L. – Németh E. (2024): A pénzügyi kultúra helyzete és fejlődése Magyarországon. Hitelintézeti Szemle, 23. évf. 1. szám. 5-28. o.
14. Hosszu Szabina (2014): A lakossági megtakarítások Magyarországon Link: https://perepo-dolgozat.uni-pannon.hu/id/eprint/17732/1/11120_hosszu_szabina_2014jan_publikus.pdf
Letöltés ideje: 2024.04.19
15. Hung, A. A. – Parker, A. M. – Yoong, J. K. (2009): Defining and Measuring Financial Literacy. Rand Working Paper, http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/working_papers/2009/RAND_WR708.pdf
Letöltés ideje: 2024.04.05.
16. Imre Nóra (2018): Mit tartanak a háztartások? Avagy az alapkamat hatása a magyar háztartások pénzügyi viselkedésére. Link: http://publikaciok.lib.uni-corvinus.hu/publikus/szd/Imre_Nora.pdf
17. Investopedia (2024): Gross Domestic Product (GDP) Formula and How to Use It Link: <https://www.investopedia.com/terms/g/gdp.asp>
Letöltés ideje: 2024.04.28
18. Investopedia (2024): What is the unemployment rate? Rates by state Link: <https://www.investopedia.com/terms/u/unemploymentrate.asp>
Letöltés ideje: 2024.04.20
19. Jeffrey Alan Gray (1987): The psychology of fear and stress, second edition. Cambridge University Press Link: https://books.google.hu/books?hl=hu&lr=&id=nww5AAAIAAJ&oi=fnd&pg=PR6&dq=psychology+of+fearing&ots=rqws6xSdpX&sig=y1o17LaXb0M4Afr-Z45kk9a6bo&redir_esc=y#v=onepage&q=psychology%20of%20fearing&f=false
Letöltés ideje: 2024.04.19

20. Kálmán B. – Semjén B. B. Bárczi J. (2021): A gyakorlat szerepe a pénzügyi attitűd alakulásában egyetemi hallgatók között. *Controller Info*. IX ÉVF. 4. szám. 49-52 o.
21. KSH (2024): A háztartások bruttó megtakarítási rátája a GDP arányában. Link: <https://www.ksh.hu/ffi/4-4.html>
Letöltés ideje: 2024.04.05.
22. KSH Népeségtudományi Kutatóintézet (2024): Korfa Link: <https://demografia.hu/hu/tudastar/fogalomtar/11-korfa>
Letöltés ideje: 2023.12.29.
23. Lewis R. Goldberg (1990): An Alternative “Description of Personality”: The Big-Five Factor Structure. University of Oregon and Oregon Research Institute, Eugene Link: https://projects.ori.org/lrg/PDFs_papers/Goldberg.Big-Five-FactorsStructure.JPSP.1990.pdf
Letöltés ideje: 2024.04.20
24. Németh E. – Vargha B. T. – Donokos K. (2020): Pénzügyi kultúra. Kik, kiket és mire képeznek? Összehasonlító elemzés 2016-2020. *Pénzügyi Szemle*. 2020/4. 554-582 o.
25. Németh E. – Zsótér B. – Luksander A. (2017): A 18-35 évesek pénzügyi kultúrája – a pénzügyi sérülékenység háttértényezői. *Esély*, Vol. 2017, No. 3, pp. 3–34. Link: http://real.mtak.hu/55795/1/Esely_2017_3_1_1_Nemeth_Zoler_Luksander_15_35_evesek_v6_1_1_u.pdf Letöltés ideje: 2024.03.20.
26. OECD (2017): G20/OECD INFE report on adult financial literacy in G20 countries. <http://www.oecd.org/daf/fin/financial-education/G20-OECD-INFE-report-adultfinancial-literacy-in-G20-countries.pdf>
27. Paul Costa és Robert R. McCrae (1985): *The Five-Factor Model, Five-Factor Theory, and Interpersonal Psychology*.
28. *Pénzügyek Másképpen* (2022): Befektetés és megtakarítás – mi a különbség? Link: <https://penzugyekmaskeppen.hu/befektetes-es-megtakaritas>
Letöltés ideje: 2023.12.28.
29. Portfólió, 2020 <https://www.portfolio.hu/befektetes/20201109/aggaszto-utemben-oregszik-a-magyar-tarsadalom-mar-csak-par-ev-es-komoly-gondok-lesznek-az-eltartassal-456306>
Letöltés ideje: 2024.02.09.
30. Portfólió (2022): Infláció 2022: mutatjuk, mit kell tudni az évtizedek óta nem látott áremelkedésről. Link: <https://www.portfolio.hu/gazdasag/20220506/inflacio-2022->

[mutatjuk-mit-kell-tudni-az-evtizedek-ota-nem-latott-aremelkedesrol-543419](#)

Letöltés ideje: 2024.02.09.

31. Portfolio (2023): Egy évtizede nem látott összeomlás a magyar lakáspiacon - Mi ez ha nem hitelválság? (Top 10 sztori - 2.)

Link: <https://www.portfolio.hu/ingatlan/20231230/egy-evtizede-nem-latott-osszeomlas-a-magyar-lakaspiacon-mi-ez-ha-nem-hitelvalsag-top-10-sztori-2-659115>

Letöltés ideje: 2024.04.08.

32. Samuelson, P. A. – Nordhaus, W. D. (2016): Közgazdaságtan. Akadémiai Kiadó.
<https://mersz.hu/kiadvany/149/info/>

33. Szívós A. (2019): A pénzügyi kultúra. A pénzügyi tudatosságot befolyásoló tényezők hazánkban. Arsboni honlap. <https://arsboni.hu/a-penzugyi-kultura/>

34. Taksás Balázs (2010): Árfolyamok gazdaságtana, avagy a forint 2008-2009. évi árfolyamkilengésének háttérében álló okok.

Link: <https://tudasportal.uni-nke.hu/xmlui/bitstream/handle/20.500.12944/1457/10.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Letöltés ideje: 2024.01.31.

35. MNB: Befektetés, megtakarítás Link:

<https://www.mnb.hu/fogyasztovedelem/befektetes-megtakaritas> Letöltés ideje: 2024.03.31.

36. Wikipédia: Költségvetési politika Link:

https://hu.wikipedia.org/wiki/Költségvetési_politika

37. Eurostat (2023): Household composition statistics Link:

https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Household_composition_statistics

38. Rachel A. Pruchno - Michael A. Smyer (2007): Challenges of an aging society: Ethical dilemmas, political issues (Gerontology)

39. Pénziránytű (2024): penziranytu.hu Megtekintés ideje: 2024.04.6.

MELLÉKLETEK

A diplomadolgozat rövid bemutatása

A diplomaterv készítőjének neve: Kőhegyi Ákos

A diplomaterv címe: Pénzügyi kultúra kutatás: Megtakarítási szokások vizsgálata fiatal egyetemisták körében

A témát kiadó önálló szervezeti egység neve: Agrár- és Élelmiszergazdasági Intézet

A belső konzulens neve és beosztása: Dr. Szabó Katalin, egyetemi docens

Kulcskifejezések: megtakarítás, pénzügyi kultúra, pénzügyi nyitottság, fiatal generáció, ingatlanpiac, nyugdíj, infláció, megtakarítási ráta

A dolgozat rövid leírása:

Szakedolgozatom témájaként a pénzügyi kultúra vizsgálatát tűztem ki célul. Érdeklődésem középpontjában az áll, hogy a felsőoktatásban tanulóknak jelenleg milyen megtakarítási szokásai vannak, milyen szemlélet jellemzi gondolkodásukat a hosszútávú pénzügyi döntéseiket, egyáltalán rendelkeznek-e bármilyen tartalékképzésre irányuló megtakarítással. Ezt fogom a saját kérdőíves kutatásomban is vizsgálni. A téma jelentőségét az adja, hogy az utóbbi néhány évben több alkalommal is megtapasztalhattuk, hogy a világ egyik pillanatról a másikra teljesen megváltozhat, új helyzeteket teremt. Az elmúlt években zajló válságok következtében munkahelyek szűntek meg, vállalkozások mentek csődbe, csökkenhetett az életszínvonal, akár a felére. Ezért is vagyok azon a véleményen, hogy a mai világban elengedhetetlen, hogy az emberek tudatosan kezeljék a megtakarításaikat. Kutatási kérdésem, hogy a magyar felsőoktatásban tanuló hallgatók az el nem költött jövedelmük részét hol tartják. Fontos kérdés feltárni, hogy milyen motivációk húzódnak meg megtakarításaik mögött. A szakirodalmi feldolgozásban bemutatom a témához kapcsolódó legfontosabb fogalmi meghatározásokat, azok főbb jellemzőit. Kitérek arra, hogy közgazdasági értelemben mit jelent a megtakarítás, milyen formái vannak, mik a megtakarítások meglétének húzó és gátlóerői. A dolgozatom elején bemutatom a pénzügyi kultúra összetevőit, körbejárom a pénzügyi tudatosság kérdéseit, ismertetem, hogy Magyarországon milyen kezdeményezések indultak el ezen a területen. A pénzügyi kultúra és tudatosság felmérése és nyomon követése nemcsak az egyén, hanem egész társadalom szintjén is kiemelt jelentőségű téma, hiszen ezek a kérdések szorosan összefüggenek a gazdasági stabilitással és az egyéni vagy családi jóléttel.

A pénzügyi kultúra vizsgálata: egyetemisták megtakarítási szokásai

Kőhegyi Ákos vagyok a Magyar Agrár-és Élettudományi egyetem Gazdálkodási-és menedzsment szakos végzős hallgatója. Szakdolgozatomban a pénzügyi kultúrát vizsgálom Magyarországon, azon belül is az egyetemisták megtakarítási szokásait. A kutatásom anonim, az eredményeket csak csoportszinten vizsgálom. A kérdőív kitöltése körülbelül 5-6 percet vesz igénybe. Köszönöm, hogy kitöltéssel hozzájárulsz a kutatásom sikeréhez!

* Kötelező kérdés

Hozzájáruló nyilatkozat

1. A GDPR rendelkezéseivel összhangban válaszaidat bizalmasan kezelem.

Az adatok név nélkül kerülnek feldolgozásra és adataidat harmadik személynek nem szolgáltatom ki.

A továbbhaladáshoz kérem nyilatkozz, hogy a megfogalmazott adatkezelési irányelveket elfogadod-e.

Megerősíted, hogy elmúltál 18 éves, valamint beleegyezel a kutatásban való részvételbe, továbbá engedélyezed az általam megadott válaszok és adatok kutatási célra való felhasználását.

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

Hozzájárulok

Nem járulok hozzá

Demográfiai szempontok

2. Kérlek válaszd ki a nemed. *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

Nő

Férfi

3. Kérlek add meg életkorod. *

4. Milyen felsőfokú képzésben veszel részt? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

nappali

levelező

távoktatás (esti)

5. Kérlek válaszd ki milyen képzésben tanulsz. *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

FOSZK

Alapszak

Mesterszak

Osztatlan képzés

Phd képzés

6. Milyen finanszírozási formában folytatod tanulmányaidat? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- Állami
- Önköltséges

7. Milyen képzési területen tanulsz? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- Gazdasági
- Agrár
- Műszaki
- Bölcsész
- Egyéb: _____

8. Kérlek válaszd ki az alábbiak közül hol laksz életvitelszerűen felsőfokú tanulmányaid során.

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- Családdal
- Kollégium
- Albérlet
- Saját lakás
- Egyéb: _____

Pénzügyi tudatosság

9. Mennyire értesz egyet az alábbi állításokkal: *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

	Nagyon egyetértek	Egyetértek	Semleges számomra	Nem értek egyet	Nagyon nem értek egyet
Fontos számomra az anyagi biztonságom.	☐	☐	☐	☐	☐
Fontos számomra, hogy mindig rendelkezek egy kis „véstartalékkal”.	☐	☐	☐	☐	☐
Akármennyi jövedelmem van, mindig félreteszek belőle valamennyit.	☐	☐	☐	☐	☐
Jól ismerem a megtakarítási formákat.	☐	☐	☐	☐	☐
Jól ismerem a lakástakarékpénztári lehetőségeket.	☐	☐	☐	☐	☐
A nyugdíjas éveimről az állam tud majd gondoskodni.	☐	☐	☐	☐	☐
Nyugdíjas éveimről nekem kell majd gondoskodni.	☐	☐	☐	☐	☐
Körültekintően vásárolok, megfontolom, hogy mire költök.	☐	☐	☐	☐	☐
Olvasok gazdasági híreket.	☐	☐	☐	☐	☐
Szívesen fogadok tanácsot külső tanácsadótól.	☐	☐	☐	☐	☐

10. Jelenleg a megélhetésedet főként milyen jövedelemből finanszírozod? *

Válassza ki az összeset, amely érvényes.

- Családi támogatás
- Főállás
- Részmunkaidős állás
- Diákszövetkezeten keresztül (diákmunka)
- Vállalkozás
- Ösztöndíj
- Egyéb: _____

11. Melyik állítás a legjellemzőbb rád az alábbiak közül? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- Döntően megélhetésemet a családom finanszírozza
- A megélhetésemet részben a családom finanszírozza, részben saját keresetemből élek
- A megélhetésemet döntően én finanszírozom saját keresetemből

12. Rendelkezel-e megtakarítással? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- Igen *Ugrás a(z) 14. kérdésre*
- Nem *Ugrás a(z) 13. kérdésre*

Pénzügyi tudatosság

13. Kérlek az alábbiak közül válaszd ki a leginkább rád jellemzőt arra vonatkozóan, amiért nem rendelkezel megtakarítással.

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- Kevés a jövedelmem *Ugrás a(z) 17. kérdésre*
- Carpe diem - a mának élek, nem tervezek előre *Ugrás a(z) 17. kérdésre*
- Nem bízok bankban/külső tanácsadóban *Ugrás a(z) 17. kérdésre*
- Egy kitűzött célom megvalósítása miatt az eddigi megtakarításaimat felhasználtam *Ugrás a(z) 17. kérdésre*

Pénzügyi tudatosság

14. A megtakarítás milyen formáját választottad? *

Válassza ki az összeset, amely érvényes.

- Készpénz
- Bankbetét
- Befektetési alap
- Értékpapír
- Lakáskassza
- Önkéntes nyugdíjpénztár
- Kötvény
- Részvény
- Állampapír
- Deviza (pl.: euró, dollár)
- Egyéb: _____

15. Jövedelmed hány százalékát takarítod meg havi átlagban nézve? *

16. Az alábbiak közül melyik esetben van tudatos megtakarításod? *

Válassza ki az összeset, amely érvényes.

	Igen	Nem
Lakás célú	☐	☐
Autó, motor	☐	☐
Nyugdíj	☐	☐
Tartalékképzés váratlan élethelyzetekre	☐	☐

Pénzügyi naprakészség

17. Tudod-e mennyi a minimálbér 2024-ben Magyarországon? *

18. Honnan tájékozódsz, ha pénzügyi kérdésed merül fel? *

Válassza ki az összeset, amely érvényes.

- Egyetemi tanulmányok során
- Internet
- Család
- Barátok
- Pénzügyi intézet (pl. bank)
- Pénzügyi tanácsadó
- Egyéb: _____

19. Kivel vitatod meg saját pénzügyi helyzetedet/céljaidat? *

Válassza ki az összeset, amely érvényes.

- Családtag
- Barát
- Munkatárs
- Élettárs/házastárs/párkapcsolat
- Pénzügyi tanácsadó
- Banki alkalmazott
- Senki

20. Tanultál-e pénzügyet tanulmányaid során? *

Válassza ki az összeset, amely érvényes.

- Igen, középfokú oktatásban (gimnázium, szakgimnázium, szakközép)
- Igen, kurzus/továbbképzés
- Igen, egyetem
- Igen, könyv (önfejlesztés)
- Nem

21. Az elmúlt évek válságai (Covid-19, energiaválság, háború) befolyásolták-e megtakarítási szokásaidat?

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- Nem változott, arányaiban ugyanannyit takarítok meg
- Csökkent, kevesebbet teszek félre havonta [Ugrás a\(z\) 22. kérdésre](#)
- Nőtt, többet teszek félre havonta [Ugrás a\(z\) 23. kérdésre](#)

Pénzügyi naprakészség

22. Az alábbiak közül melyik az a tényező, ami miatt csökkent a havi szintű tartalékképzésed?

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- Drágább a megélhetés
- Kevesebbet ér a jövedelemem
- Nem gondolkodom hosszútávon
- Egyéb: _____

Pénzügyi naprakészség

23. Az alábbiak közül melyik az a tényező, ami miatt nőtt a havi szintű tartalékképzésed? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- Tudatosabban készülök váratlan helyzetekre
- Nőtt a jövedelemem
- Racionalizáltam a kiadásaimat
- Egyéb: _____

Ezt a tartalmat nem a Google hozta létre, és nem is hagyta azt jóvá.

Google Űrlapok

NYILATKOZAT

Alulírott Kőhegyi Ákos, a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem, Szent István Campus, Gazdálkodási és menedzsment alapképzési szak nappali/levelező* tagozat végzős hallgatója nyilatkozom, hogy a dolgozat saját munkám, melynek elkészítése során a felhasznált irodalmat korrekt módon, a jogi és etikai szabályok betartásával kezeltem. Hozzájárulok ahhoz, hogy Szakdolgozatom egyoldalas összefoglalója felkerüljön az Egyetem honlapjára és hogy a digitális verzióban (pdf formátumban) leadott dolgozatom elérhető legyen a témát vezető Tanszéken/Intézetben, illetve az Egyetem központi nyilvántartásában, a jogi és etikai szabályok teljes körű betartása mellett.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem*

Kelt: Gödöllő, 2024. április 29.

Hallgató

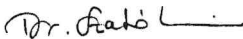
NYILATKOZAT

A dolgozat készítőjének konzulense nyilatkozom arról, hogy a Záródolgozat/Szakdolgozatot/Diplomadolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A Záródolgozatot/Szakdolgozatot/Diplomadolgozatot záróvizsgán történő védelemre javaslom / nem javaslom*.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem*

Kelt: Gödöllő, 2024. április 29.

Belső konzulens

Belső konzulens